

Μεταγλωττιστές

Νίκος Παπασπύρου Κωστής Σαγώνας
{nickie}@softlab.ntua.gr {kostis}@cs.ntua.gr

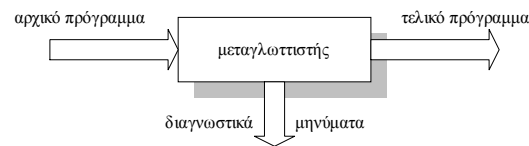

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχ. και Μηχ. Υπολογιστών
Εργαστήριο Τεχνολογίας Λογισμικού
Πολυτεχνειούπολη, 15780 Ζωγράφου.

Απρίλιος 2011

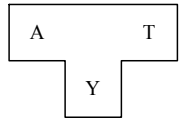
Εισαγωγή (i)

- ▶ Γλώσσες προγραμματισμού
- ▶ Μεταγλωττιστές
- ▶ Αναγκαιότητα και ιστορική αναδρομή

Εισαγωγή (ii)

- ▶ Αρχική γλώσσα L_A
- ▶ Τελική γλώσσα L_T
- ▶ Γλώσσα υλοποίησης L_Y
- ▶ Σημασιολογία του προγράμματος P στη γλώσσα L

$$\llbracket P \rrbracket_L : Inp(P) \rightarrow Out(P)$$

- ▶ Σημασία ενός μεταγλωττιστή C

$$\llbracket C \rrbracket_{L_Y} : L_A \rightarrow L_T$$

1 / 216

2 / 216

3 / 216

Εισαγωγή (iii)

- ▶ **Ορθότητα** του μεταγλωττιστή: “το μεταγλωττισμένο πρόγραμμα πρέπει να είναι **ισοδύναμο** με το αρχικό”

$$\llbracket P \rrbracket_{L_A} = \llbracket \llbracket C \rrbracket_{L_Y}(P) \rrbracket_{L_T}$$

Εισαγωγή (iv)

- ▶ Είδη μεταγλωττιστών:
 - ▶ Απλοί
 - ▶ Αντίστροφοι (decompilers)
 - ▶ Μετα-μεταγλωττιστές (meta-compilers)
- ▶ Ειδικές περιπτώσεις μεταγλωττιστών:
 - ▶ Προεπεξεργαστές (preprocessors)
 - ▶ Συμβολομεταφραστές (assemblers)
 - ▶ Γεννήτορες προγραμμάτων (program generators)

Εισαγωγή (v)

- ▶ Συναφή εργαλεία
 - ▶ Διερμηνείς (interpreters)
 - ▶ Διαχειριστές βιβλιοθηκών (library managers)
 - ▶ Συνδέτες (linkers)
 - ▶ Φορτωτές (loaders)
 - ▶ Εκδότες προγραμμάτων (program editors)
 - ▶ Εντοπιστές σφαλμάτων (debuggers)
 - ▶ Στατιστικοί αναλυτές (profilers)

4 / 216

5 / 216

6 / 216

Κατασκευή μεταγλωττιστή (i)

- Βασικές απαιτήσεις:
 - Να λειτουργεί **σωστά**
 - Να **συμμορφώνεται** με τις προδιαγραφές της αρχικής και της τελικής γλώσσας
 - Να μεταγλωττίζει προγράμματα **κάθε μεγέθους**

7 / 216

Κατασκευή μεταγλωττιστή (ii)

- Επιπρόσθετες απαιτήσεις:
 - Να παράγει **αποδοτικό κώδικα**
 - Να έχει **μικρό χρόνο μεταγλώττισης**
 - Να έχει **μικρές απαιτήσεις μνήμης** κατά τη μεταγλώττιση
 - Να δίνει **καλά διαγνωστικά μηνύματα**
 - Να **συνεχίζει** ύστερα από λάθη
 - Να είναι **μεταφέρσιμος**

8 / 216

Φάσεις και προϊόντα της μεταγλώττισης

- Λεκτική ανάλυση
- Συντακτική ανάλυση
- Σημασιολογική ανάλυση
- Παραγωγή ενδιάμεσου κώδικα
- Βελτιστοποίηση
- Παραγωγή τελικού κώδικα

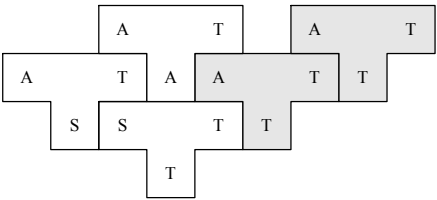
9 / 216

Θέματα υλοποίησης

- Οργάνωση σε **περάσματα**
- Οργάνωση σε **εμπρόσθιο** και **οπίσθιο** τμήμα (front-end / back-end)
- Έλεγχος **ορθότητας**
- Είδη **διαγνωστικών μηνυμάτων** και ανάνηψη
 - Εσωτερικά (internal)
 - Σφάλματα (errors)
 - Προειδοποιητικά μηνύματα (warnings)
 - Απλά μηνύματα (messages)

10 / 216

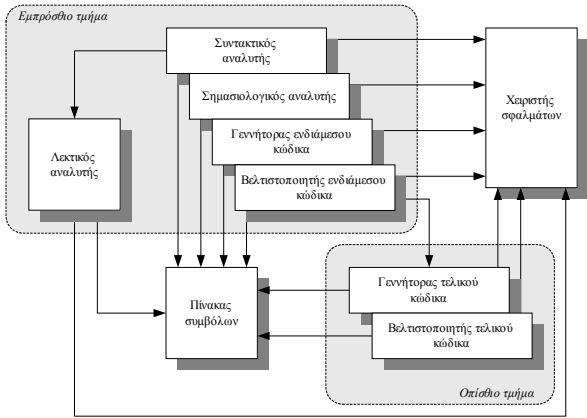
Εκκίνηση – bootstrapping

- **Βήμα 1:** Μεταγλωττιστής για $S \subset A$ στην T .
- **Βήμα 2:** Μεταγλωττιστής για την A στην S .
- **Βήμα 3:** Μεταγλωττιστής για την A στην A .

11 / 216

Οργάνωση σε ένα πέρασμα

12 / 216

Κεφάλαιο 2: Τυπικές γλώσσες

Τυπικές γλώσσες (i)

Βασικές έννοιες

- ▶ Αλφάβητο
- ▶ Σύμβολο
- ▶ Συμβολοσειρά
- ▶ Μήκος συμβολοσειράς
- ▶ Σύνολο συμβολοσειρών μήκους n
- ▶ Σύνολο όλων των συμβολοσειρών

$$\Sigma^* = \bigcup_{n=0}^{\infty} \Sigma^n$$

Σ

a

α

$|\alpha|$

Σ^n

13 / 216

Τυπικές γλώσσες (ii)

Βασικές έννοιες (συνέχεια)

- ▶ Κενή συμβολοσειρά
- ▶ Παράθεση συμβολοσειρών
- ▶ Παράθεση συμβολοσειράς με τον εαυτό της

$$\alpha^0 = \epsilon$$

$$\alpha^{n+1} = \alpha\alpha^n$$
- ▶ Πρόθεμα, επίθεμα, υποσυμβολοσειρά

ϵ

$\alpha\beta$

14 / 216

15 / 216

Τυπικές γλώσσες (iii)

Βασικές έννοιες (συνέχεια)

- ▶ Γλώσσα
- ▶ Ένωση γλωσσών

$$L_1 \cup L_2 = \{\alpha \mid \alpha \in L_1 \vee \alpha \in L_2\}$$
- ▶ Παράθεση γλωσσών

$$L_1 L_2 = \{\alpha\beta \mid \alpha \in L_1 \wedge \beta \in L_2\}$$
- ▶ Παράθεση γλώσσας με τον εαυτό της

$$L^0 = \{\epsilon\}$$

$$L^{n+1} = LL^n$$

$$L \subseteq \Sigma^*$$

- ▶ Κλείσιμο ή άστρο του Kleene

$$L^* = \bigcup_{n=0}^{\infty} L^n \quad L^+ = LL^*$$

16 / 216

Τυπικές γλώσσες (iv)

Γεννητικά μοντέλα

- ▶ Γραμματική $G = (T, N, P, S)$
 - ▶ T : **τερματικά** σύμβολα
 - ▶ N : **μη τερματικά** σύμβολα
 - ▶ P : **κανόνες** παραγωγής
 - ▶ S : **αρχικό** σύμβολο
- ▶ Παραγωγές: αν $\alpha, \beta, \gamma, \delta \in (T \cup N)^*$ και $(\alpha \rightarrow \beta) \in P$ τότε $\gamma\alpha\delta \Rightarrow \gamma\beta\delta$
- ▶ Γλώσσα: $L(G) = \{\alpha \in T^* \mid S \Rightarrow^+ \alpha\}$

a
 A
 $\alpha \rightarrow \beta$

17 / 216

Τυπικές γλώσσες (v)

Ιεραρχία Chomsky

- ▶ **Τύπου 0**: όλες οι γραμματικές, $\alpha \rightarrow \beta$
- ▶ **Τύπου 1**: γραμματικές **με συμφραζόμενα** (context-sensitive), $\alpha \rightarrow \beta$ με $|\alpha| \leq |\beta|$
- ▶ **Τύπου 2**: γραμματικές **χωρίς συμφραζόμενα** (context-free) $A \rightarrow \beta$
- ▶ **Τύπου 3**: **κανονικές** γραμματικές (regular) $A \rightarrow aB$ ή $A \rightarrow a$
- ▶ Ειδική περίπτωση: γλώσσες που παράγουν την **κενή** συμβολοσειρά

18 / 216

Τυπικές γλώσσες (vi)

Αναγνωριστές

- ▶ Τύπου 0: μηχανή Turing
- ▶ Τύπου 1: γραμμικά περιορισμένη μηχανή Turing
- ▶ Τύπου 2: αυτόματα στοίβας (push-down automata)
 - ▶ Χρήσιμα στη **συντακτική ανάλυση**
- ▶ Τύπου 3: πεπερασμένα αυτόματα (finite automata)
 - ▶ Χρήσιμα στη **λεκτική ανάλυση**

Κανονικές γλώσσες (i)

- ▶ **Κανονικές γραμματικές**
 - ▶ Μόνο κανόνες $A \rightarrow aB$ ή $A \rightarrow a$
 - ▶ ισοδύναμα $A \rightarrow Ba$ ή $A \rightarrow a$
- ▶ **Κανονικές εκφράσεις** (regular expressions)
 - ▶ Κενή συμβολοσειρά:
 - ▶ Κάθε σύμβολο του Σ :
 - ▶ Παράθεση δύο κανονικών εκφράσεων:
 - ▶ Διάζευξη δύο κανονικών εκφράσεων:
 - ▶ Κλείσιμο (ή άστρο) Kleene:
- ▶ Συντομογραφίες:
 - ▶ απαλοιφή περιττών παρενθέσεων
 - ▶ $r^+ [a_1, a_2, \dots, a_n] [a_1 - a_2] r^? \dots$

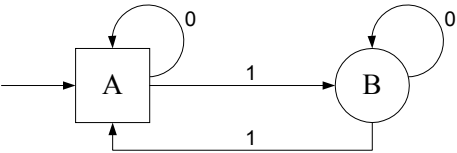
ϵ
 a
 (rs)
 $(r|s)$
 (r^*)

Κανονικές γλώσσες (ii)

Παραδείγματα κανονικών εκφράσεων

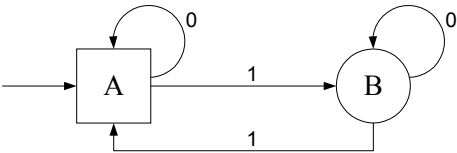
- ▶ Ακέραιες σταθερές χωρίς πρόσημο στην Pascal
 - ▶ ένα ή περισσότερα δεκαδικά ψηφία
 - ▶ Αριθμητικές σταθερές χωρίς πρόσημο στη C
 - ▶ ακέραιο μέρος που **δεν** αρχίζει με μηδέν, εκτός αν είναι μηδενικό (γιατί;)
 - ▶ προαιρετικά: υποδιαστολή και κλασματικό μέρος
 - ▶ προαιρετικά: εκθέτης με ή χωρίς πρόσημο
- $[0-9]^+$
- $([1-9][0-9]^*|0)(\.[0-9]^+)?((E|e)(+|-)?[0-9]^+)?$

Πεπερασμένα αυτόματα (i)

- ▶ Καταστάσεις και μεταβάσεις
- ▶ Ντετερμινιστικά (ΝΠΑ), μη ντετερμινιστικά (ΜΠΑ) και ΜΠΑ με **κενές μεταβάσεις** (ΜΠΑ-ε)
- ▶ Αρχική κατάσταση, **τελικές** καταστάσεις

Πεπερασμένα αυτόματα (ii)

- ▶ Ποια **γλώσσα** αναγνωρίζει;
- ▶ Τη γλώσσα των συμβολοσειρών που αποτελούνται από 0 και 1 και περιέχουν άρτιο αριθμό 1

Κανονικές γλώσσες, ανασκόπηση

Αναγωγές και ισοδυναμίες

- ▶ κανονική γραμματική $\Rightarrow$ ΜΠΑ-ε
- ▶ ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ κανονική γραμματική
- ▶ κανονική έκφραση $\Rightarrow$ ΜΠΑ-ε
- ▶ ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ κανονική έκφραση
- ▶ ΜΠΑ-ε $\Rightarrow$ ΝΠΑ
- ▶ Ελαχιστοποίηση ΝΠΑ

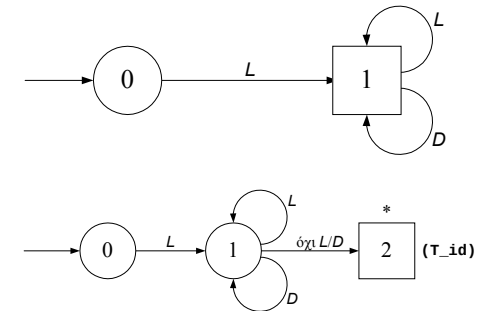
Κεφάλαιο 3: Λεκτική ανάλυση

Λεκτική ανάλυση

- ▶ Λεκτικές μονάδες (tokens)
- ▶ Αναγνωρίζονται με πεπερασμένα αυτόματα που:
 - ▶ διαβάζουν ενδεχομένως περισσότερους χαρακτήρες
 - ▶ οπισθοδρομούν αν χρειαστεί
 - ▶ διαθέτουν έξοδο που χρησιμοποιείται στη συντακτική ανάλυση
- ▶ Ειδικός συμβολισμός: **διαγράμματα μετάβασης**

Διαγράμματα μετάβασης (i)

- ▶ Αναγνωριστικά της Pascal

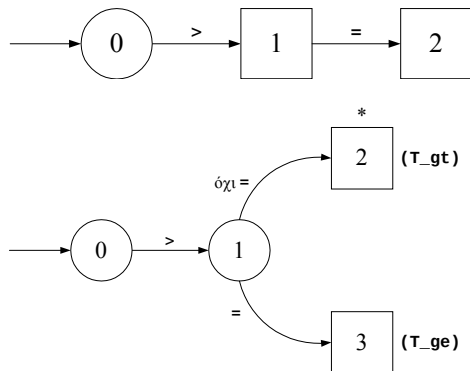
25 / 216

26 / 216

27 / 216

Διαγράμματα μετάβασης (ii)

- ▶ Τελεστές > και >=

28 / 216

Κατασκευή του ΛΑ (i)

- ▶ Καταγραφή και ταξινόμηση **χαρακτήρων**
 $mapping : (ASCII \cup \{EOF\}) \rightarrow \Sigma$
- ▶ Καταγραφή και ταξινόμηση **λεκτικών μονάδων**
 - ▶ Κωδικοποίηση λεκτικών μονάδων
 - ▶ Ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)
- ▶ Σχεδίαση του διαγράμματος μετάβασης
- ▶ Υλοποίηση του λεκτικού αναλυτή

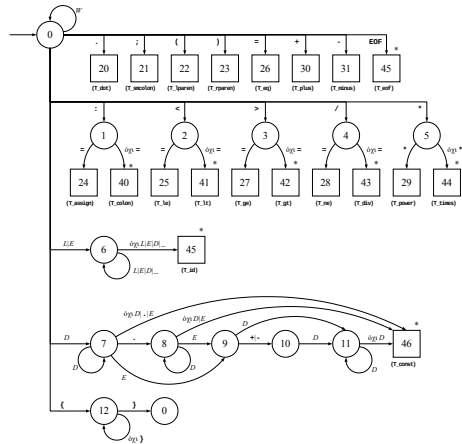
Κατασκευή του ΛΑ (ii)

- ▶ Επιμέρους θέματα
 - ▶ Τρόπος **διαχωρισμού** λεκτικών μονάδων
 - ▶ **Σχόλια**
 - ▶ Διάκριση **πεζών / κεφαλαίων** γραμμάτων
 - ▶ **Ενδιάμεση μνήμη** (buffer)
 - ▶ **Ανάληψη** από σφάλματα

29 / 216

30 / 216

Κατασκευή του ΛΑ (iii)

31 / 216

Κατασκευή του ΛΑ (iv)

- ▶ Εναλλακτικοί τρόποι υλοποίησης:
 - ▶ Χειρωνακτικά
 - ▶ Με πίνακα μεταβάσεων
 - ▶ Με το μεταεργαλείο flex

32 / 216

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (i)

- ▶ **Μεταεργαλείο flex:** γεννήτορας ΛΑ
- ▶ **Είσοδος:** μεταπρόγραμμα που περιγράφει τις λεκτικές μονάδες
- ▶ **Έξοδος:** πρόγραμμα σε C
 - ▶ Η συνάρτηση **yylex** υλοποιεί το ΛΑ
 - ▶ Επιστρέφει τον **κωδικό** της λεκτικής μονάδας που αναγνωρίστηκε, ή **0** στο τέλος της συμβολοσειράς εισόδου
 - ▶ Τοποθετεί στη μεταβλητή **yytext** την αντίστοιχη ακολουθία χαρακτήρων (lexeme)

33 / 216

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ii)

- Δομή του μεταπρογράμματος

Μέρος Α
%%
Μέρος Β
%%
Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

34 / 216

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iii)

- ▶ Μέρος Α, περιέχει
 - ▶ Σχόλια, όπως στη C
 - ▶ Κώδικα C, μέσα σε `%{ και %}`
 - ▶ Μνημονικά ονόματα ως συντομογραφίες κανονικών εκφράσεων
 - ▶ Δηλώσεις αρχικών καταστάσεων

35 / 216

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (iv)

- Μέρος Α, παράδειγμα

```
%{
#define T_eof                0
#define T_id                 1
    ...
#define T_while              52

void ERROR (const char msg []);
%}
```

```
L [A-Za-z]      /* letters      */
D [0-9]          /* digits      */
W [\t\n]         /* white space */
```

36 / 216

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (v)

- **Μέρος Β**, περιέχει κανόνες της μορφής
κανονική έκφραση ενέργεια
- Κάθε ενέργεια είναι μια εντολή της C
- **Λειτουργία:**
 - Διαβάζεται το **μακρύτερο πρόθεμα** της συμβολοσειράς εισόδου που μπορεί να αναγνωριστεί από κάποια κανονική έκφραση
 - Εκτελείται η αντίστοιχη ενέργεια

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vi)

- **Κανονικές εκφράσεις**
 - a** Ο χαρακτήρας a.
 - .** Οποιοσδήποτε χαρακτήρας εκτός της αλλαγής γραμμής.
 - \x** Αν x ένα από τα a, b, f, n, r, t, v ή 0, τότε όπως στη C, αλλιώς ο ίδιος ο χαρακτήρας x.
 - \123** Ο χαρακτήρας ASCII με οκταδική τιμή 123.
 - \xf** Ο χαρακτήρας ASCII με δεκαεξαδική τιμή 3F.
 - "abc"** Η συμβολοσειρά abc.
 - [abc]** Ένας από τους χαρακτήρες a, b ή c.
 - [a-z]** Ένας από τους χαρακτήρες a έως z.
 - [ac-fs]** Ένας από τους χαρακτήρες a, c έως f, ή s.
 - [^a-z]** Ένας από τους χαρακτήρες εκτός όσων ανήκουν στην περιοχή a έως z.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (vii)

- **Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)**
 - {name}** Η κανονική έκφραση με μνημονικό όνομα name.
 - rs** Η παράθεση των r και s.
 - r|s** Η διάζευξη των r και s.
 - (r)** Η κανονική έκφραση r. Οι παρενθέσεις χρησιμοποιούνται για ομαδοποίηση.
 - r*** Η r επαναλαμβάνεται μηδέν ή περισσότερες φορές.
 - r+** Η r επαναλαμβάνεται μια ή περισσότερες φορές.
 - r?** Η r είναι προαιρετική (επαναλαμβάνεται μηδέν ή μια φορά).
 - r{7}** Η r επαναλαμβάνεται ακριβώς 7 φορές.
 - r{3,5}** Η r επαναλαμβάνεται από 3 έως 5 φορές.
 - r{4,}** Η r επαναλαμβάνεται 4 ή περισσότερες φορές.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (viii)

- **Κανονικές εκφράσεις (συνέχεια)**
 - ^r** Η r αλλά μόνο στην αρχή μιας γραμμής.
 - r\$** Η r αλλά μόνο στο τέλος μιας γραμμής.
 - <<EOF>>** Το τέλος του αρχείου εισόδου.
 - r/s** Η κανονική έκφραση r αλλά μόνο αν ακολουθεί η κανονική έκφραση s.
 - <S>r** Η r αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι η S.
 - <S₁, S₂, S₃>r** Η r, αλλά μόνο όταν η τρέχουσα αρχική κατάσταση είναι μια από τις S₁, S₂ ή S₃.
 - <*>r** Η r σε οποιαδήποτε αρχική κατάσταση.

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (ix)

- **Μέρος Β**, παράδειγμα

```
"and"           { return T_and;  }
...
"while"          { return T_while; }

":="             { return T_assign; }
": "             { return T_colon; }

{L}({L}|{D}|_)*  { return T_id;   }
{D}+(\.{D})*(e\~?{D}+)? { return T_const; }
{W}+             { /* nothing */ }
"(*"([^\*]+|\~*+[\*])*)\~*+" { /* nothing */ }

.                { ERROR("illegal token"); }
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (x)

- **Μέρος Γ**, περιέχει κώδικα C
- Παράδειγμα

```
void ERROR (const char msg [])
{
    fprintf(stderr, "ERROR: %s\n", msg);
    exit(1);
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xi)

```
► Παράδειγμα (συνέχεια)
int main ()
{
    int token;

    do {
        token = yylex();
        printf("token=%d, lexeme=\"%s\\n\"",
            token, yytext);
    } while (token != T_eof);

    return 0;
}
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xii)

```
► Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών
int lineno = 1;

[ \t]+    { /* nothing */ }
\n        { lineno++;    }

void ERROR (const char msg [])
{
    fprintf(stderr, "ERROR, line %d: %s\\n",
        lineno, msg);
    exit(1);
}
► Πρόβλημα: Λάθος αρίθμηση σε σχόλια
```

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiii)

- Αρχικές καταστάσεις
 - Κοινές: %s
 - Αποκλειστικές: %x
- Ενεργοί κανόνες σε κάποια κατάσταση
- Μετάβαση μεταξύ καταστάσεων: BEGIN(s)
- Αρχική κατάσταση κατά την έναρξη λειτουργίας του ΛΑ: INITIAL

Υλοποίηση ΛΑ με το flex (xiv)

```
► Παράδειγμα: Αρίθμηση γραμμών (διόρθωση)
%x COMMENT

"("      { BEGIN(COMMENT); }
<COMMENT>"*"  { BEGIN(INITIAL); }
<COMMENT>\n    { lineno++;    }
<COMMENT>"*"  { /* nothing */ }
<COMMENT>[^*\n]+ { /* nothing */ }
```

Κεφάλαιο 2:
Τυπικές γλώσσες

(μέρος 2ο)

Γλώσσες χωρίς συμφραζόμενα (i)

- Γραμματικές χωρίς συμφραζόμενα: $A \rightarrow \alpha$
 - Σε κάθε παραγωγή ένα μη τερματικό σύμβολο αντικαθίσταται, βάσει ενός κανόνα
 - Πολλές διαφορετικές παραγωγές διαφέρουν μόνο στη σειρά των αντικαταστάσεων
- Αριστερότερη / δεξιότερη παραγωγή (leftmost / rightmost derivation)
- Συντακτικά δέντρα (parse trees)

Γλώσσες χωρίς συμφραζόμενα (ii)

► Μία παραγωγή

$[S] \Rightarrow aA[B]c \Rightarrow a[A]bBc$
 $\Rightarrow acS[B]bBc \Rightarrow ac[S]abBc$
 $\Rightarrow acab[B]c \Rightarrow acabac$

► Αριστερότερη παραγωγή

$[S] \Rightarrow_L a[A]BC \Rightarrow_L a[A]bBc$
 $\Rightarrow_L ac[S]BbBc \Rightarrow_L ac[B]bBc$
 $\Rightarrow_L acab[B]c \Rightarrow_L acabac$

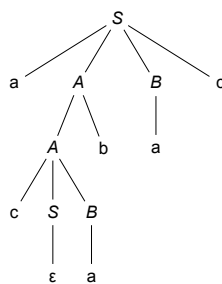
► Δεξιότερη παραγωγή

$[S] \Rightarrow_R aA[B]c \Rightarrow_R a[A]ac$
 $\Rightarrow_R a[A]bac \Rightarrow_R acS[B]bac$
 $\Rightarrow_R ac[S]abac \Rightarrow_R acabac$

$S \rightarrow aABc \mid \epsilon$

$A \rightarrow cSB \mid Ab$

$B \rightarrow bB \mid a$

49 / 216

Διφορούμενες γραμματικές (i)

► Δύο γραμματικές είναι **ισοδύναμες** όταν παράγουν την ίδια γλώσσα.

► Μια γραμματική είναι **διφορούμενη** (ambiguous) αν υπάρχουν δύο ή περισσότερα συντακτικά δέντρα για την ίδια παραγόμενη συμβολοσειρά

► Γραμματικές και γλώσσες **εγγενώς διφορούμενες** (inherently ambiguous)

► Χρήση διφορούμενων γραμματικών στην περιγραφή της σύνταξης γλωσσών προγραμματισμού

50 / 216

Διφορούμενες γραμματικές (ii)

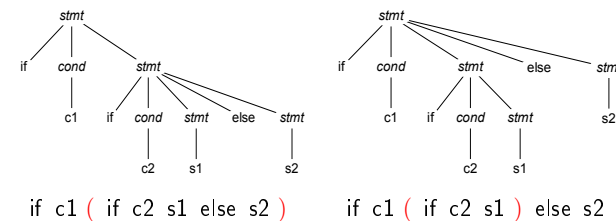
► Παράδειγμα: **ξεκρέμαστο if** (dangling if)

$stmt \rightarrow if\ cond\ stmt\ else\ stmt \mid if\ cond\ stmt \mid s1 \mid s2$

$cond \rightarrow c1 \mid c2$

► **Διφορούμενο**: σε ποιο if αντιστοιχεί το else;

if c1 if c2 s1 else s2

51 / 216

Τρόποι παράστασης γραμματικών (i)

► Backus-Naur Form

(BNF)

- Σύμβολο $::=$ στους κανόνες
- Μη τερματικά σύμβολα σε γωνιακές παρενθέσεις, π.χ. $\langle expr \rangle$
- Σύμβολο $|$ για διάζευξη

$\langle \text{unsigned-number} \rangle ::= \langle \text{integer-part} \rangle \langle \text{dec-fraction} \rangle \langle \text{exp-part} \rangle$
 $\langle \text{integer-part} \rangle ::= \langle \text{digit} \rangle \langle \text{integer-part} \rangle \mid \langle \text{digit} \rangle$
 $\langle \text{dec-fraction} \rangle ::= . \langle \text{integer-part} \rangle \mid \epsilon$
 $\langle \text{exp-part} \rangle ::= E \langle \text{sign} \rangle \langle \text{integer-part} \rangle \mid e \langle \text{sign} \rangle \langle \text{integer-part} \rangle \mid \epsilon$
 $\langle \text{sign} \rangle ::= + \mid - \mid \epsilon$
 $\langle \text{digit} \rangle ::= 0 \mid 1 \mid 2 \mid 3 \mid 4 \mid 5 \mid 6 \mid 7 \mid 8 \mid 9$

52 / 216

Τρόποι παράστασης γραμματικών (ii)

► Extended Backus-Naur Form

(EBNF)

- Τερματικά σύμβολα σε **εισαγωγικά**
- **Παρενθέσεις** για ομαδοποίηση
- **Αγκύλες** για προαιρετικά τμήματα
- Σύμβολα $*$ και $+$ για επανάληψη

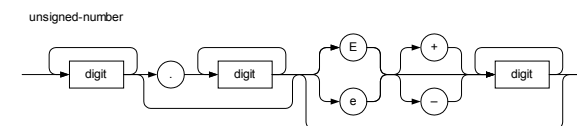
$\langle \text{unsigned-number} \rangle ::= \langle \text{digit} \rangle^+ ["." \langle \text{digit} \rangle^+]$
 $[("E" \mid "e") ["+" \mid "-"] \langle \text{digit} \rangle^+]$
 $\langle \text{digit} \rangle ::= "0" \mid "1" \mid "2" \mid "3" \mid "4"$
 $\mid "5" \mid "6" \mid "7" \mid "8" \mid "9"$

53 / 216

Τρόποι παράστασης γραμματικών (iii)

► Συντακτικά διαγράμματα

- Τερματικά σύμβολα σε **οβάλ**
- Μη τερματικά σύμβολα σε **ορθογώνια**
- Διαδοχή συμβόλων (παράθεση) με **βέλη**

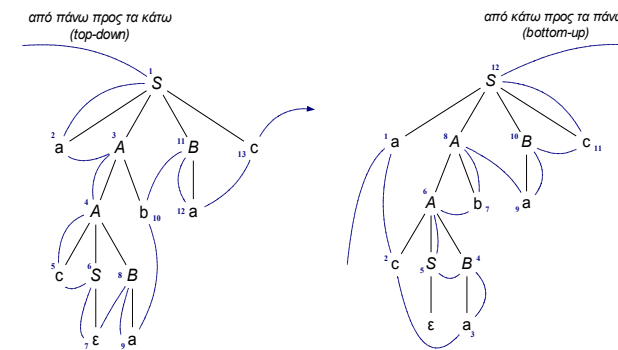
54 / 216

Κεφάλαιο 4: Συντακτική ανάλυση

Συντακτική ανάλυση

- Συντακτικό δέντρο (parse tree)
- Κατασκευάζεται με δύο τρόπους:
 - Καθοδικά — Από πάνω προς τα κάτω (top-down)
δηλαδή ξεκινώντας από τη ρίζα και
προχωρώντας προς τα φύλλα
 - Ανοδικά — Από κάτω προς τα πάνω (bottom-up)
δηλαδή ξεκινώντας από τα φύλλα και
προχωρώντας προς τη ρίζα

Top-down και bottom-up

55 / 216

56 / 216

57 / 216

Βοηθητικές έννοιες (i)

- Σύνολα **FIRST**
 - Έστω συμβολοσειρά $\alpha \in (T \cup N)^*$
 - Το σύνολο $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq T \cup \{\epsilon\}$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα από τα οποία αρχίζουν οι συμβολοσειρές που παράγονται από την α
 - Αν $\alpha \Rightarrow^* a\beta$ τότε $a \in \text{FIRST}(\alpha)$
 - Αν $\alpha \Rightarrow^* \epsilon$ τότε $\epsilon \in \text{FIRST}(\alpha)$

Βοηθητικές έννοιες (ii)

- Σύνολα **FOLLOW**
 - Έστω μη τερματικό σύμβολο A
 - Το σύνολο $\text{FOLLOW}(A) \subseteq T \cup \{\text{EOF}\}$ περιέχει τα τερματικά σύμβολα που μπορούν να ακολουθούν το A στη διάρκεια μιας παραγωγής
 - Αν το A μπορεί να είναι το τελευταίο σύμβολο σε μια παραγωγή, τότε $\text{EOF} \in \text{FOLLOW}(A)$
 - Αν $S \Rightarrow^* \alpha A a \beta$ τότε $a \in \text{FOLLOW}(A)$
 - Αν $S \Rightarrow^* \alpha A$ τότε $\text{EOF} \in \text{FOLLOW}(A)$

58 / 216

59 / 216

Υπολογισμός FIRST (i)

- $\text{FIRST}(\epsilon) = \{\epsilon\}$
- $\text{FIRST}(a\beta) = \{a\}$
- αν $\epsilon \notin \text{FIRST}(A)$
τότε $\text{FIRST}(A\beta) = \text{FIRST}(A)$
- αν $\epsilon \in \text{FIRST}(A)$
τότε $\text{FIRST}(A\beta) = (\text{FIRST}(A) - \{\epsilon\}) \cup \text{FIRST}(\beta)$
- για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha$, πρέπει $\text{FIRST}(\alpha) \subseteq \text{FIRST}(A)$

60 / 216

Υπολογισμός FIRST (ii)

▶ Παράδειγμα

FIRST(E) = {id, (}
FIRST(T) = {id, (}
FIRST(F) = {id, (}
FIRST(E') = {+, ε}
FIRST(T') = {*, ε}

$E \rightarrow T E'$
 $E' \rightarrow \epsilon$
 $E' \rightarrow + T E'$
 $T \rightarrow F T'$
 $T' \rightarrow \epsilon$
 $T' \rightarrow * F T'$
 $F \rightarrow (E)$
 $F \rightarrow id$

Υπολογισμός FOLLOW (i)

- ▶ $EOF \in FOLLOW(S)$
- ▶ για κάθε κανόνα $A \rightarrow \alpha B \beta$
 - ▶ $(FIRST(\beta) - \{\epsilon\}) \subseteq FOLLOW(B)$
 - ▶ αν $\epsilon \in FIRST(\beta)$ τότε $FOLLOW(A) \subseteq FOLLOW(B)$

Υπολογισμός FOLLOW (ii)

▶ Παράδειγμα

FOLLOW(E) = {), EOF}
FOLLOW(T) = {+,), EOF}
FOLLOW(F) = {*, +,), EOF}
FOLLOW(E') = {), EOF}
FOLLOW(T') = {+,), EOF}

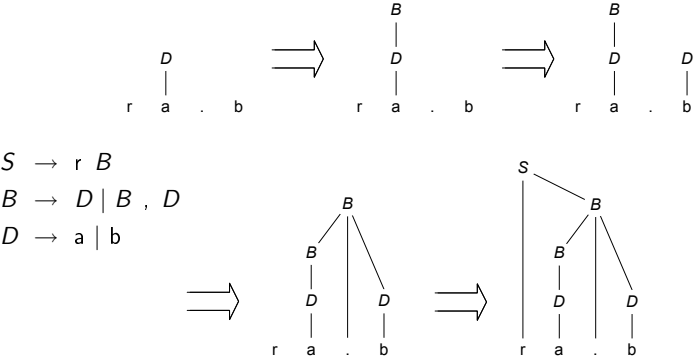
FIRST(E') = {+, ε}
FIRST(T') = {*, ε}

$E \rightarrow T E'$
 $E' \rightarrow \epsilon$
 $E' \rightarrow + T E'$
 $T \rightarrow F T'$
 $T' \rightarrow \epsilon$
 $T' \rightarrow * F T'$
 $F \rightarrow (E)$
 $F \rightarrow id$

ΣΑ bottom-up (i)

- ▶ Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τα φύλλα
- ▶ Κάθε φορά, αναζητά:
 - ▶ τον αριστερότερο κόμβο του δέντρου που δεν έχει ακόμα κατασκευαστεί
 - ▶ ενώ όλα τα παιδιά του έχουν κατασκευαστεί
- ▶ Επαναλαμβάνει μέχρι να κατασκευαστεί η ρίζα
- ▶ Ελάττωση (reducing): η επιλογή των κόμβων που θα αποτελέσουν τα παιδιά ενός νέου κόμβου

ΣΑ bottom-up (ii)

ΣΑ bottom-up (iii)

- ▶ ΣΑ ολίσθησης-ελάττωσης (shift-reduce)
 - ▶ Χρησιμοποιούν μια (αρχικά κενή) στοίβα όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής
 - ▶ Ολίσθηση (shift): μεταφορά ενός συμβόλου από την είσοδο στην κορυφή της στοίβας
 - ▶ Ελάττωση (reduce): αφαίρεση από την κορυφή της στοίβας του δεξιού μέλους ενός κανόνα και πρόσθεση του αριστερού μέλους
 - ▶ Επιτυχία: η στοίβα περιέχει μόνο το S και τα σύμβολα της εισόδου έχουν εξαντληθεί

ΣΑ bottom-up (iv)

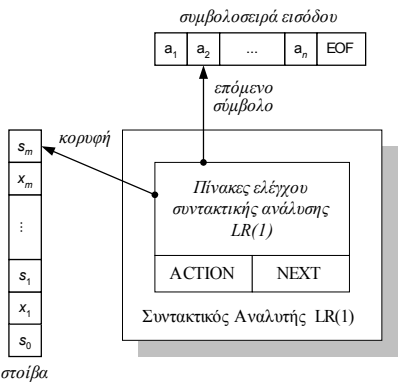
$S \rightarrow r B$
 $B \rightarrow D \mid B , D$
 $D \rightarrow a \mid b$

βήμα	στοίβα	είσοδος	κίνηση
0	ε	r a , b	ολίσθηση
1	r	a , b	ολίσθηση
2	r a	, b	ελάττωση με $D \rightarrow a$
3	r D	, b	ελάττωση με $B \rightarrow D$
4	r B	, b	ολίσθηση (όχι ελάττωση με $S \rightarrow r B$)
5	r B ,	b	ολίσθηση
6	r B , b	ε	ελάττωση με $D \rightarrow b$
7	r B , D	ε	ελάττωση με $B \rightarrow B , D$ (όχι ελάττωση με $B \rightarrow D$)
8	r B	ε	ελάττωση με $S \rightarrow r B$
9	S	ε	αναγνώριση

67 / 216

ΣΑ bottom-up (v)

- ▶ LR(k)
- ▶ LR(0)
- ▶ SLR(1)
- ▶ LALR(1)
- ▶ LR(1)

68 / 216

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (i)

- ▶ **Μεταεργαλείο bison**: γεννήτορας ΣΑ LALR(1)
- ▶ **Είσοδος**: μεταπρόγραμμα που περιγράφει τη σύνταξη και τις σημασιολογικές ρουτίνες
- ▶ **Έξοδος**: πρόγραμμα σε C
 - ▶ Η συνάρτηση **yyparse** υλοποιεί το ΣΑ
 - ▶ Επιστρέφει **0** αν αναγνωριστεί η συμβολοσειρά εισόδου ή **1** σε περίπτωση συντακτικού σφάλματος
 - ▶ Συνεργάζεται με το λεκτικό αναλυτή (συνάρτηση **yylex**)

69 / 216

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (ii)

- ▶ **Δομή του μεταπρογράμματος**

Μέρος A
 %%
 Μέρος B
 %%
 Μέρος Γ

Και τα τρία μέρη μπορούν να είναι κενά

70 / 216

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (iii)

- ▶ **Μέρος A**, περιέχει
 - ▶ **Σχόλια**, όπως στη C
 - ▶ **Κώδικα C**, μέσα σε **%{** και **%}**
 - ▶ Δηλώσεις **λεκτικών μονάδων**
 - ▶ Δηλώσεις **τελεστών** της αρχικής γλώσσας (προτεραιότητα, προσηταιριστικότητα)
 - ▶ Δήλωση του **συνόλου σημασιολογικών τιμών** (τύπος **YYSTYPE** ή με χρήση του **%union**)
 - ▶ Δήλωση του **τύπου της σημασιολογικής τιμής** κάθε συμβόλου

71 / 216

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (iv)

- ▶ **Μέρος A**, παράδειγμα


```

%{
void ERROR (const char msg []);
%}

%token T_program "program"
%token T_div T_mod
%token T_if T_then T_else

%nonassoc '=' '<' '>'
%left '+' '-'
%left '*' '/' T_div T_mod
            
```

72 / 216

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (v)

- ▶ Μέρος Α, παράδειγμα (συνέχεια)

```
%union{
    int i;
    double f;
    char str[80];
}

%token<str> T_id
%token<i> T_int_const
%token<f> T_float_const

%type<f> expression
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (vi)

- ▶ Μέρος Β, περιέχει:
 - ▶ τους κανόνες παραγωγής σε μορφή BNF
 - ▶ σημασιολογικές ρουτίνες που εκτελούνται κατά τη συντακτική ανάλυση
- ▶ Οι κανόνες έχουν τη μορφή:

$$\begin{array}{lcl} A & : & x_1^1 x_2^1 \dots x_{m_1}^1 \\ & | & x_1^2 x_2^2 \dots x_{m_2}^2 \\ & & \dots \\ & | & x_1^n x_2^n \dots x_{m_n}^n \\ & ; & \end{array}$$

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (vii)

```
▶ Μέρος Β, παράδειγμα

program      : { count=0; } block_list
               { printf("Counted %d block(s)\n",
                       count); }
               ;

block_list   : /* nothing */
               | block_list block { count++; }
               ;

block        : "begin" block_list "end"
               ;
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (viii)

- ▶ Μέρος Γ, περιέχει κώδικα C
- ▶ Το μεταπρόγραμμα του bison αναλαμβάνει τον κεντρικό έλεγχο του μεταγλωττιστή που επιτυγχάνεται με τη συνεργασία των παρακάτω:
 - ▶ του λεκτικού αναλυτή
 - ▶ του συντακτικού αναλυτή
 - ▶ του πίνακα συμβόλων
 - ▶ του σημασιολογικού αναλυτή
 - ▶ του γεννήτορα ενδιάμεσου κώδικα

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (ix)

```
▶ Μέρος Γ, παράδειγμα

void yyerror (const char * msg)
{
    fprintf(stderr,
            "syntax error in line %d: %s\n",
            linecount, msg);
    exit(1);
}

int main ()
{
    return yyparse();
}
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (x)

- ▶ Παράδειγμα με σημασιολογικές τιμές
$$\begin{array}{l} E \rightarrow T \\ E \rightarrow E + T \\ T \rightarrow F \\ T \rightarrow T * F \\ F \rightarrow (E) \\ F \rightarrow \text{num} \end{array}$$
- ▶ Ζητούμενο: να κατασκευαστεί ΣΑ που να υπολογίζει την τιμή μιας αριθμητικής έκφρασης

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xi)

```
► Παράδειγμα (συνέχεια)
%{
typedef int YYSTYPE;
%}

%token T_num

%%

program :
    expression { printf("Value: %d\n", $1); }
    ;
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xii)

```
► Παράδειγμα (συνέχεια)
expression :
    term { $$ = $1; }
    | expression '+' term { $$ = $1 + $3; }
    ;

term :
    factor { $$ = $1; }
    | term '*' factor { $$ = $1 * $3; }
    ;
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xiii)

```
► Παράδειγμα (συνέχεια)
factor :
    '(' expression ')' { $$ = $2; }
    | T_num { $$ = $1; }
    ;

%%

► Παραλείπονται στο Μέρος Γ:
    ► η συνάρτηση yylex (πιθανώς σε ξεχωριστό αρχείο, αν
    χρησιμοποιηθεί το flex)
    ► οι συναρτήσεις yyerror και main
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xiv)

```
► Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ χειρωνακτικά
int yylex ()
{
    int c;

    while (isspace(c = fgetc(stdin)));
    if (isdigit(c)) {
        yylval = c - '0';
        while (isdigit(c = fgetc(stdin)))
            yylval = yylval * 10 + c - '0';
        ungetc(c, stdin);
        return T_num;
    }
}
```

Στο μέρος Γ

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xv)

```
► Παράδειγμα (συνέχεια)
if (strchr("+*()", c)) return c;
if (c != EOF)
    fprintf(stderr, "Illegal character: %c\n", c);
return 0;
}

► Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης του ΣΑ
mytest1: mytest1.y
        bison mytest1.y
        gcc -o mytest1 mytest1.tab.c
```

Makefile

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xvi)

```
► Παράδειγμα — Υλοποίηση ΛΑ με το flex
%{
#include "mytest2.tab.h"
%}

%%

[0-9]+ { yylval = atoi(yytext); return T_num; }

\\(|\\)|\\+|\\* { return yytext[0]; }
[ \\t\\n]+ { /* nothing */ }
. { yyerror("illegal character"); }

%%
mytest2.l
```

Υλοποίηση ΣΑ με το bison (xvii)

- ▶ Αυτοματοποίηση της μεταγλώττισης ΛΑ και ΣΑ

```
mytest2: mytest2.1 mytest2.y          Makefile
        bison -d mytest2.y
        flex -s mytest2.1
        gcc -o mytest2 mytest2.tab.c lex.yy.c \
            -lfl
```
- ▶ Επίλυση συγκρούσεων στο bison
 - ▶ shift-reduce: πάντα shift
 - ▶ reduce-reduce: ο πρώτος κανόνας

ΣΑ top-down (i)

- ▶ Η συντακτική ανάλυση ξεκινά από τη ρίζα
- ▶ Κάθε φορά, αναζητά:
 - ▶ το μη τερματικό σύμβολο που θα αντικατασταθεί
 - ⇒ συνήθως επιλέγεται το αριστερότερο
 - ▶ τον κανόνα παραγωγής που θα εφαρμοστεί
 - ⇒ βάσει των επόμενων k λεκτικών μονάδων στη συμβολοσειρά εισόδου: $LL(k)$
- ▶ Επαναλαμβάνεται μέχρι να εξαντληθούν τα μη τερματικά

Γραμματικές LL(1)

- ▶ Απαραίτητες προϋποθέσεις:
 - ▶ Απουσία αριστερής αναδρομής (άμεσης ή έμμεσης)
 - ▶ Απουσία κοινού προθέματος σε εναλλακτικούς κανόνες
- ▶ Μερικές φορές είναι δυνατός ο μετασχηματισμός μιας γραμματικής σε ισοδύναμη LL(1)
 - ⇒ απαλοιφή αριστερής αναδρομής
 - ⇒ αριστερή παραγοντοποίηση

Μετασχηματισμός σε LL(1)

- ▶ Αντικατάσταση
$$\begin{matrix} A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n \\ B \rightarrow \beta_1 A \beta_2 \end{matrix} \Rightarrow \begin{matrix} A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n \\ B \rightarrow \beta_1 \alpha_1 \beta_2 \mid \dots \mid \beta_1 \alpha_n \beta_2 \end{matrix}$$
- ▶ Αριστερή παραγοντοποίηση
$$\begin{matrix} A \rightarrow \alpha \beta_1 \mid \dots \mid \alpha \beta_n \\ \end{matrix} \Rightarrow \begin{matrix} A \rightarrow \alpha B \\ B \rightarrow \beta_1 \mid \dots \mid \beta_n \end{matrix}$$
- ▶ Απαλοιφή άμεσης αριστερής αναδρομής
$$\begin{matrix} A \rightarrow A \alpha_1 \mid \dots \mid A \alpha_n \mid \beta_1 \mid \dots \mid \beta_m \\ \Rightarrow \end{matrix} \begin{matrix} A \rightarrow \beta_1 B \mid \dots \mid \beta_m B \\ B \rightarrow \alpha_1 B \mid \dots \mid \alpha_n B \mid \epsilon \end{matrix}$$

ΣΑ αναδρομικής κατάβασης

$A \rightarrow \alpha_1 \mid \dots \mid \alpha_n$
μετατρέπεται σε κώδικα της μορφής:

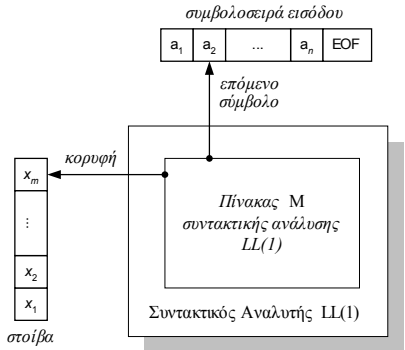
```
if token ∈ FIRST(α1) then
    κώδικας για την αναγνώριση της α1
    ...
else if token ∈ FIRST(αn) then
    κώδικας για την αναγνώριση της αn
else if ε ∉ FIRST(α1) ∪ ... ∪ FIRST(αn) then
    συντακτικό σφάλμα
else if token ∉ FOLLOW(A) then
    συντακτικό σφάλμα
end if
```

ΣΑ LL(1) (i)

- ▶ Χρησιμοποιούν μια στοίβα όπου τοποθετούν σύμβολα της γραμματικής — αρχικά μόνο το S
- ▶ Κάθε φορά εξετάζεται η κορυφή της στοίβας:
 - ▶ Αν είναι τερματικό σύμβολο και είναι το ίδιο με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου, τότε αφαιρούνται και τα δύο
 - ▶ Αν είναι μη τερματικό σύμβολο, τότε ανάλογα με το επόμενο της συμβολοσειράς εισόδου εφαρμόζεται κάποιος κανόνας
- ▶ Επιτυχία: η στοίβα και η συμβολοσειρά εισόδου είναι άδειες

ΣΑ LL(1) (ii)

Ο αλγόριθμος κατασκευής του πίνακα M ορίζει την οικογένεια των γλωσσών LL(1)

Κατασκευή ΣΑ LL(1)

$E \rightarrow T E'$ $\text{FIRST}(E) = \text{FIRST}(T) = \text{FIRST}(F) = \{\text{id}, (\}$
 $E' \rightarrow + T E' \mid \epsilon$ $\text{FIRST}(E') = \{+, \epsilon\}$
 $T \rightarrow F T'$ $\text{FIRST}(T') = \{*, \epsilon\}$
 $T' \rightarrow * F T' \mid \epsilon$ $\text{FOLLOW}(E) = \text{FOLLOW}(E') = \{), \text{EOF}\}$
 $F \rightarrow (E) \mid \text{id}$ $\text{FOLLOW}(T) = \text{FOLLOW}(T') = \{+,), \text{EOF}\}$
 $\text{FOLLOW}(F) = \{*, +,), \text{EOF}\}$

	id	+	*	(	)	EOF
E	$E \rightarrow TE'$			$E \rightarrow TE'$		
E'		$E' \rightarrow +TE'$			$E' \rightarrow \epsilon$	$E' \rightarrow \epsilon$
T	$T \rightarrow FT'$			$T \rightarrow FT'$		
T'		$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow *FT'$		$T' \rightarrow \epsilon$	$T' \rightarrow \epsilon$
F	$F \rightarrow \text{id}$			$F \rightarrow (E)$		

Λειτουργία ΣΑ LL(1)

0	E	id + id * id EOF	$E \rightarrow T E'$
1	$E' T$	id + id * id EOF	$T \rightarrow F T'$
2	$E' T' F$	id + id * id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
3	$E' T' \text{id}$	id + id * id EOF	
4	$E' T'$	+ id * id EOF	$T' \rightarrow \epsilon$
5	E'	+ id * id EOF	$E' \rightarrow + T E'$
6	$E' T +$	+ id * id EOF	
7	$E' T$	id * id EOF	$T \rightarrow F T'$
8	$E' T' F$	id * id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
9	$E' T' \text{id}$	id * id EOF	
10	$E' T'$	* id EOF	$T' \rightarrow * F T'$
11	$E' T' F *$	* id EOF	
12	$E' T' F$	id EOF	$F \rightarrow \text{id}$
13	$E' T' \text{id}$	id EOF	
14	$E' T'$	EOF	$T' \rightarrow \epsilon$
15	E'	EOF	$E' \rightarrow \epsilon$
16	ϵ	EOF	αναγνώριση

Κατηγορικές γραμματικές (i)

- **Κατηγορική γραμματική** (attribute grammar): γραμματική χωρίς συμφραζόμενα όπου κάθε σύμβολο φέρει ένα σύνολο **κατηγορημάτων**
- Οι τιμές των κατηγορημάτων υπολογίζονται βάσει του συντακτικού δέντρου:
 - **Συνθετικά** κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα των παιδιών κάθε κόμβου
 - **Κληρονομούμενα** κατηγορήματα: οι τιμές τους εξαρτώνται μόνο από κατηγορήματα του "πατέρα" και των "αδελφών" κάθε κόμβου

Κατηγορικές γραμματικές (ii)

$E \rightarrow E + T$ $\{ E^1.val := E^2.val + T.val \}$
 $E \rightarrow T$ $\{ E.val := T.val \}$
 $T \rightarrow T * F$ $\{ T^1.val := T^2.val * F.val \}$
 $T \rightarrow F$ $\{ T.val := F.val \}$
 $F \rightarrow (E)$ $\{ F.val := E.val \}$
 $F \rightarrow \text{num}$ $\{ F.val := \text{num.val} \}$

Σημασιολογικοί κανόνες

Κεφάλαιο 2:
Τυπικές γλώσσες
 (μέρος 3ο)

Κεφάλαιο 5: Πίνακας συμβόλων

Πίνακας συμβόλων

- ▶ Συγκεντρώνει πληροφορίες για τα **ονόματα** που εμφανίζονται στο αρχικό πρόγραμμα
- ▶ Ονόματα είναι:
 - ▶ το **πρόγραμμα**
 - ▶ οι **μεταβλητές**
 - ▶ τα **υποπρογράμματα** (διαδικασίες, συναρτήσεις)
 - ▶ οι **παράμετροι** των υποπρογραμμάτων
 - ▶ οι **ετικέτες εντολών**
 - ▶ οι **σταθερές**
 - ▶ οι **τύποι δεδομένων**

97 / 216

Χαρακτηριστικά ονομάτων

- ▶ **Κατηγορία αποθήκευσης** (storage class)
 - ▶ Καθολικές μεταβλητές (global variables)
 - ▶ Μεταβλητές στοίβας (stack variables)
 - ▶ Στατικές μεταβλητές (static variables)
- ▶ **Εμβέλεια** (scope)
- ▶ **Ορατότητα** (visibility)
- ▶ **Διάρκεια ζωής** (lifetime)

98 / 216

99 / 216

Περιεχόμενα πίνακα συμβόλων

- ▶ **Εμβέλεια** (έμμεσα)
- ▶ **Ορατότητα** (έμμεσα)
- ▶ **Διάρκεια ζωής**
- ▶ **Τύπος**
- ▶ **Θέση** (διεύθυνση μνήμης, καταχωρητής, ...)
- ▶ **Αριθμός παραμέτρων** υποπρογράμματος
- ▶ **Τύπος παραμέτρων** υποπρογράμματος
- ▶ **Τρόπος περάσματος** παραμέτρων υποπρογράμματος
- ▶ **Τύπος αποτελέσματος** συνάρτησης

100 / 216

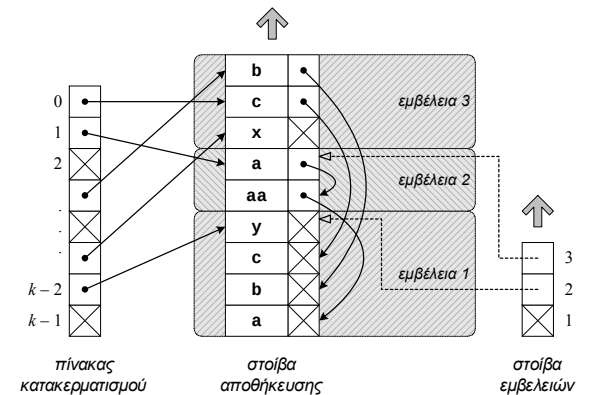
Οργάνωση πίνακα συμβόλων

- ▶ **Βασικές λειτουργίες**
 - ▶ Προσθήκη ονόματος
 - ▶ Αναζήτηση ονόματος
 - ▶ Διαγραφή ονόματος ή ομάδας ονομάτων
- ▶ **Κόστος** προσθήκης ή αναζήτησης ανάλογα με την υλοποίηση:

γραμμική λίστα	$O(n)$
δυναμικό δέντρο αναζήτησης	$O(\log n)$
πίνακας κατακερματισμού	$O(n/k)$

101 / 216

Υλοποίηση με ΠΚ

102 / 216

Κεφάλαιο 6: Σημασιολογική ανάλυση

Σύνταξη και σημασιολογία

- ▶ **Σύνταξη**: μορφή και δομή των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
- ▶ **Σημασιολογία**: ερμηνεία των καλώς σχηματισμένων προγραμμάτων
 - ▶ **Στατική** σημασιολογία: εντοπισμός σημασιολογικών σφαλμάτων κατά τη διάρκεια της μεταγλώττισης
 - ▶ **Δυναμική** σημασιολογία: απόδοση ερμηνείας στα προγράμματα κατά την εκτέλεσή τους

103 / 216

Στατική σημασιολογία (i)

- ▶ Περιβάλλοντα τύπων

$$\Gamma_1 = \{i \mapsto \text{integer}, x \mapsto \text{real}\}$$

- ▶ Σχέση αντιστοίχισης τύπων

$$\Gamma \vdash E : \tau$$

- ▶ Κανόνες τύπων

$$\frac{\Gamma \vdash E_1 : \text{integer} \quad \Gamma \vdash E_2 : \text{integer}}{\Gamma \vdash E_1 + E_2 : \text{integer}}$$

104 / 216

105 / 216

Στατική σημασιολογία (ii)

- ▶ Παραγωγές τύπων

$$\frac{\frac{\Gamma_1 \vdash i : \text{integer} \quad \Gamma_1 \vdash 1 : \text{integer}}{\Gamma_1 \vdash i+1 : \text{integer}} \quad \Gamma_1 \vdash x : \text{real}}{\Gamma_1 \vdash (i+1)*x : \text{real}}$$

- ▶ Η αντιστοίχιση τύπων με κανόνες τύπων επεκτείνεται σε όλα τα τμήματα προγράμματος

$$\frac{\Gamma \vdash E : \text{boolean} \quad \Gamma \vdash S : \text{stmt}}{\Gamma \vdash \text{while } E \text{ do } S : \text{stmt}}$$

106 / 216

Δυναμική σημασιολογία (i)

- ▶ **Λειτουργική σημασιολογία** (operational semantics)
 - ⇒ ακολουθία υπολογιστικών βημάτων
- ▶ **Δηλωτική σημασιολογία** (denotational semantics)
 - ⇒ μαθηματική συνάρτηση από το πεδίο των δεδομένων εισόδου στο πεδίο των αποτελεσμάτων
- ▶ **Αξιοματική σημασιολογία** (axiomatic semantics)
 - ⇒ η ερμηνεία καθορίζεται έμμεσα μέσω λογικών προτάσεων που περιγράφουν ιδιότητες του προγράμματος

107 / 216

Δυναμική σημασιολογία (ii)

- ▶ Η εντολή ανάθεσης $I=E$
 - ▶ Λειτουργική σημασιολογία

$$\frac{\langle E, \sigma \rangle \rightarrow v}{\langle I=E, \sigma \rangle \rightarrow \sigma[I \mapsto v]}$$

- ▶ Δηλωτική σημασιολογία

$$\mathcal{C}[\![I=E]\!](s) = s[I \mapsto \mathcal{E}[\![E]\!](s)]$$

- ▶ Αξιοματική σημασιολογία

$$\{P[I \mapsto E] \mid I=E \mid P\}$$

108 / 216

Σημασιολογικός έλεγχος (i)

- ▶ Έλεγχος τύπων
π.χ. οι τελεστές εφαρμόζονται σε κατάλληλα τελούμενα
- ▶ Έλεγχος ροής
π.χ. όχι continue έξω από βρόχο (C)
π.χ. οι μεταβλητές αρχικοποιούνται πριν τη χρήση (Java)
- ▶ Έλεγχος ύπαρξης ονομάτων
π.χ. οι μεταβλητές ορίζονται πριν τη χρήση τους
- ▶ Έλεγχος μοναδικότητας
π.χ. οι σταθερές σε μία δομή case είναι μοναδικές (Pascal)
- ▶ Έλεγχος συνέπειας
π.χ. σωστό όνομα υποπρογράμματος στο end (Ada)

109 / 216

Σημασιολογικός έλεγχος (ii)

- ▶ Απουσία σημασιολογικών σφαλμάτων $\nRightarrow$ απουσία σφαλμάτων εκτέλεσης
- ▶ Μερικές φορές όμως είναι δυνατό να προβλεφθούν σφάλματα εκτέλεσης

```
program p;  
var x, y : integer;  
begin  
  read(x);  
  y := 5/(x-x)  
end.
```

110 / 216

Σύστημα τύπων

- ▶ Βασικοί τύποι (integer, boolean, real, char, ...)
- ▶ Σύνθετοι τύποι
 - ▶ Πίνακες (arrays)
 - ▶ Ζεύγη (products) και πλειάδες (tuples)
 - ▶ Εγγραφές (records)
 - ▶ Δείκτες (pointers)
 - ▶ Συναρτήσεις (functions)
- ▶ Τύποι και τιμές πρώτης τάξης (first class)

111 / 216

Απλές εκφράσεις, βασικοί τύποι (i)

- ▶ Σημασιολογική ανάλυση στο bison
- ▶ Σκοπός: υπολογισμός του πεδίου type

```
%{  
typedef enum { TY_int, TY_real, TY_bool } Type;  
%}  
  
%union{  
  char * n;  
  Type t;  
  struct { Type type; /* other fields */ } v;  
  ...  
}  
  
%type<n> T_id  
%type<t> typename  
%type<v> expression
```

112 / 216

Απλές εκφράσεις, βασικοί τύποι (ii)

```
expression :  
  T_intconst      { $$ .type = TY_int; }  
| T_realconst     { $$ .type = TY_real; }  
| '(' expression ')' { $$ .type = $2.type; } ;  
  
expression : T_id  
  {  
    Entry * id = lookup($1);  
  
    if (id != NULL && id->kind == K_variable)  
      $$ .type = id->type;  
    else  
      yyerror("identifier not found");  
  } ;
```

113 / 216

Απλές εκφράσεις, βασικοί τύποι (iii)

```
expression : expression "mod" expression  
  {  
    if ($1.type == TY_int && $3.type == TY_int)  
      $$ .type = TY_int;  
    else  
      yyerror("type mismatch");  
  } ;  
  
statement : "while" expression "do" statement  
  {  
    if ($2.type != TY_bool)  
      yyerror("condition type mismatch");  
  } ;
```

114 / 216

Μετατροπές τύπων

- ▶ Άμεση μετατροπή (type casting)
expression : '(' typename ')' expression
{
 if (isCastAllowed(\$2, \$4.type))
 \$\$\$.type = \$2;
 else
 yyerror("illegal type cast");
}
- ▶ Έμμεση μετατροπή – εξαναγκασμός (coercion)

115 / 216

Υπερφόρτωση τελεστών

```
expression : expression '+' expression
{
  if ($1.type == TY_int)
    if ($3.type == TY_int)      $$$.type = TY_int;
    else if ($3.type == TY_real) $$$.type = TY_real;
    else yyerror("type mismatch");
  else if ($1.type == TY_real)
    if ($3.type == TY_int)      $$$.type = TY_real;
    else if ($3.type == TY_real) $$$.type = TY_real;
    else yyerror("type mismatch");
  else
    yyerror("type mismatch");
}
```

116 / 216

Πολυμορφικοί τελεστές

```
typedef struct type_str {
  enum { TY_integer, TY_real, TY_boolean, TY_ptr } code;
  struct type_str * ptr_type;
} Type;

expression : expression '^'
{
  if ($1.type.code == TY_ptr)
    $$$.type = *($$.type.ptr_type);
  else
    yyerror("type mismatch");
}
```

117 / 216

Συνώνυμα και ισοδυναμία τύπων

- ▶ Συνώνυμα τύπων (type aliases)
type complex = record
 re, im : real
end;
- ▶ Ισοδυναμία τύπων (type equivalence)
 - ▶ Δομική ισοδυναμία
 - ▶ Ονομαστική ισοδυναμία
 - ▶ (Δηλωτική ισοδυναμία)

118 / 216

Υποσύνολα τύπων και υποτύποι

$$\frac{\Gamma \vdash E : \tau \quad \tau <: \tau'}{\Gamma \vdash E : \tau'}$$

```
var indexSmall : 1..10;
    indexLarge  : 1..1000;
    indexGeneral : integer;

indexGeneral := indexSmall; (* OK: 1..10 <: integer *)

indexLarge := indexGeneral; (* δυναμικός έλεγχος! *)

▶ Υποτύποι
⇒ κυρίως σε αντικειμενοστρεφείς γλώσσες
```

119 / 216

Πολυμορφικοί τύποι

- ▶ Παραμετρικός πολυμορφισμός (templates, generics)
template <class T>
bool exists (int length, T array [], T element)
{
 for (int i=0; i < length; i++)
 if (array[i] == element)
 return true;
 return false;
}
- ▶ Συναρτησιακές γλώσσες

120 / 216

Αντιστοίχιση τύπων

- Στατική
 - ρητή
 - έμμεση
 - Δυναμική
- ```
x := 5; (* x : integer *)
x := "hello"; (* τώρα όμως x : string *)
```

121 / 216

## Εξαγωγή τύπων

```
val pi = 3.14159; (* pi : real *)
fun inc x = x + 1; (* inc : int -> int *)
fun add x y = x + y; (* add : int -> int -> int *)

fun add1 (x : real) y = x + y;
fun add2 x y : real = x + y;
(* add1, add2 : real -> real -> real *)

fun id x = x; (* id : 'a -> 'a *)
```

122 / 216

Δυναμικός έλεγχος τύπων

- Επιβάλλεται όταν υπάρχει **δυναμική αντιστοίχιση τύπων**
- Πολλές φορές όμως απαιτείται και σε **στατική αντιστοίχιση τύπων**, π.χ. έλεγχος ορίων σε arrays:

```
var a : array [0..100] of integer;
...
a[i] := 42

if i ≥ 0 and i ≤ 100 then
 κώδικας για την ανάθεση του 42 στο a[i]
else
 σφάλμα εκτέλεσης
end if
```

123 / 216

Κεφάλαιο 7: Ενδιάμεσος κώδικας

Ενδιάμεσος κώδικας (i)

- **Λόγοι ύπαρξης**
  - Διευκολύνει το έργο της μετάφρασης
  - Διευκολύνει τη βελτιστοποίηση
  - Διευκολύνει την κατάτμηση σε εμπρόσθιο και οπίσθιο τμήμα

124 / 216

Ενδιάμεσος κώδικας (ii)

- **Μετάφραση οδηγούμενη από τη σύνταξη** (syntax-directed translation)
  - Για κάθε δομή της γλώσσας προσδιορίζεται ο αντίστοιχος ενδιάμεσος κώδικας
  - Διευρύνεται ο συντακτικός αναλυτής με σημασιολογικές ρουτίνες που παράγουν ενδιάμεσο κώδικα
- **Σχέδιο παραγωγής** ενδιάμεσου κώδικα
- **Μεταβλητές ιδιοτήτων** (attributes) για κάθε σύμβολο της γραμματικής

125 / 216

126 / 216

Ενδιάμεση γλώσσα (i)

▶ Τετράδες (quadruples)

$n: op, x, y, z$

▶ Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

- 1: *, b, b, \$1
- 2: *, 4, a, \$2
- 3: *, \$2, c, \$3
- 4: -, \$1, \$3, \$4

127 / 216

Ενδιάμεση γλώσσα (ii)

▶ Τριάδες (triples)

$n: op, x, y$

▶ Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

- 1: *, b, b
- 2: *, 4, a
- 3: *, (2), c
- 4: -, (1), (3)

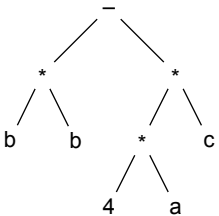
128 / 216

Ενδιάμεση γλώσσα (iii)

▶ Αφηρημένα συντακτικά δέντρα
(abstract syntax trees)

▶ Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

129 / 216

Ενδιάμεση γλώσσα (iv)

▶ Προθεματικός και επιθεματικός κώδικας
(prefix/postfix code)

▶ Παράδειγμα:

$b*b-4*a*c$

$- * b b * * 4 a c$ προθεματικός
 $b b * 4 a * c * -$ επιθεματικός

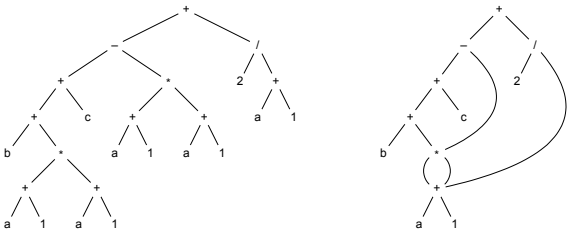
130 / 216

Ενδιάμεση γλώσσα (v)

▶ Κατευθυνόμενοι ακυκλικοί γράφοι
(directed acyclic graphs)

▶ Παράδειγμα:

$b+(a+1)*(a+1)+c-(a+1)*(a+1)+2/(a+1)$

131 / 216

Γλώσσα τετράδων

▶ Μορφή τετράδας:

$n: op, x, y, z$

όπου:

- ▶ n : ετικέτα τετράδας (φυσικός αριθμός)
- ▶ op : τελεστής
- ▶ x, y, z : τελούμενα

▶ Ανάλογα με το είδος του τελεστή, κάποια τελούμενα ενδεχομένως παραλείπονται

132 / 216

Τελούμενα (i)

- ▶ Σταθερά
  - ▶ ακέραια, πραγματική, λογική
  - ▶ χαρακτήρας, συμβολοσειρά, nil
- ▶ Όνομα
  - ▶ μεταβλητή, παραμέτρος, υποπρόγραμμα
- ▶ Προσωρινή μεταβλητή: \$n
- ▶ Αποτέλεσμα συνάρτησης: \$\$
- ▶ Αποδεικτοδότηση: [x] x απλό τελούμενο
- ▶ Διεύθυνση: {x} x απλό τελούμενο

Τελούμενα (ii)

- ▶ Ετικέτα
  - ▶ εντολής στο αρχικό πρόγραμμα
  - ▶ τετράδας
- ▶ Τρόπος περάσματος
  - ▶ V : κατ' αξία
  - ▶ R : κατ' αναφορά
  - ▶ RET : θέση αποτελέσματος συνάρτησης
- ▶ Κενό : —
- ▶ Προσωρινά κενό : * (για backpatching)

Τελεστές (i)

- ▶ unit, I, —, —
- ▶ endu, I, —, —
αρχή και τέλος δομικής μονάδας
- ▶ op, x, y, z $op \in \{+, -, *, /, \%\}$
 $z := x \text{ op } y$
- ▶ :=, x, —, z
 $z := x$
- ▶ array, x, y, z
 $z := \eta \text{ διεύθυνση του στοιχείου } x[y]$

Τελεστές (ii)

- ▶ op, x, y, z $op \in \{=, <>, >, <, >=, <= \}$
αν $x \text{ op } y$ τότε πήγαινε στην τετράδα z
- ▶ ifb, x, —, z
αν η λογική τιμή x είναι αληθής τότε πήγαινε στην τετράδα z
- ▶ jump, —, —, z
πήγαινε στην τετράδα z
- ▶ label, I, —, —
jumpI, —, —, I
ορισμός ετικέτας και άλμα προς αυτήν

Τελεστές (iii)

- ▶ call, —, —, I
κάλεσε τη δομική μονάδα I
- ▶ par, x, m, —
πέρασε την πραγματική παράμετρο x με τρόπο περάσματος m
- ▶ ret, —, —, —
επιστροφή από την τρέχουσα δομική μονάδα

Μεταβλητές ιδιοτήτων

- ▶ PLACE: θέση όπου βρίσκεται αποθηκευμένη η τιμή μιας l-value ή μιας r-value
- ▶ TYPE: τύπος μιας l-value ή μιας r-value
- ▶ NEXT: λίστα από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στην επόμενη εντολή
- ▶ TRUE, FALSE: λίστες από ετικέτες τετράδων που περιέχουν άλματα στον κώδικα που πρέπει να εκτελεστεί αν μια συνθήκη είναι αληθής ή ψευδής

Βοηθητικές υπορουτίνες (i)

- ▶ NEXTQUAD()
Επιστρέφει τον **αριθμό** της επόμενης τετράδας
- ▶ GENQUAD(*op*, *x*, *y*, *z*)
Γεννά την **επόμενη τετράδα** *op*, *x*, *y*, *z*
- ▶ NEWTEMP(*t*)
Δημιουργεί μια **νέα προσωρινή μεταβλητή** τύπου *t*
- ▶ EMPTYLIST()
Δημιουργεί μια **κενή λίστα** ετικετών τετράδων

139 / 216

Βοηθητικές υπορουτίνες (ii)

- ▶ MAKELIST(*x*)
Δημιουργεί μια λίστα ετικετών τετράδων που περιέχει **μόνο το στοιχείο** *x*
- ▶ MERGE(*l*₁, ..., *l*_{*n*})
Συνένωση των λιστών ετικετών τετράδων *l*₁ ... *l*_{*n*}
- ▶ BACKPATCH(*l*, *z*)
Αντικαθιστά σε όλες τις τετράδες που περιέχονται στην *l* την άγνωστη ετικέτα τετράδας με τη *z* (**backpatching**)

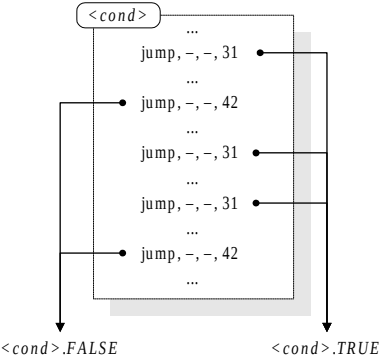
140 / 216

Αριθμητικές εκφράσεις

- ▶ **Ακέραιες σταθερές**
$$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{integer-const} \rangle \{ P_1 \}$$
$$P_1 : \{ \langle \text{r-value} \rangle . \text{PLACE} = \langle \text{integer-const} \rangle; \}$$
- ▶ **Τελεστές με δύο τελούμενα**
$$\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \langle \text{binop} \rangle \langle \text{expr} \rangle \{ P_{14} \}$$
$$P_{14} : \{ W = \text{NEWTEMP}(\langle \text{r-value} \rangle . \text{TYPE});$$
$$\text{GENQUAD}(\langle \text{binop} \rangle . \text{NAME},$$
$$\langle \text{expr} \rangle^1 . \text{PLACE},$$
$$\langle \text{expr} \rangle^2 . \text{PLACE}, W);$$
$$\langle \text{r-value} \rangle . \text{PLACE} = W; \}$$

141 / 216

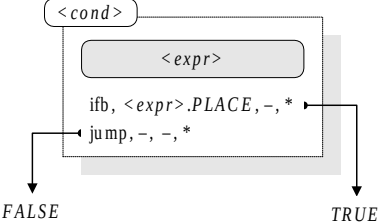
Λογικές εκφράσεις (i)

142 / 216

Λογικές εκφράσεις (ii)

- ▶ **Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1**
$$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle$$

143 / 216

Λογικές εκφράσεις (iii)

- ▶ **Λογικές εκφράσεις σε συμβολισμό 0/1**
$$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle \{ P_{21} \}$$
$$P_{21} : \{ \langle \text{cond} \rangle . \text{TRUE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$$
$$\text{GENQUAD}(\text{ifb}, \langle \text{expr} \rangle . \text{PLACE}, -, *);$$
$$\langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE} = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$$
$$\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *); \}$$

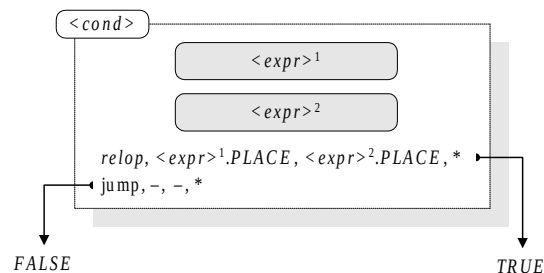
144 / 216

Λογικές εκφράσεις (iv)

► Τελεστές σύγκρισης

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2$

145 / 216

Λογικές εκφράσεις (v)

► Τελεστές σύγκρισης

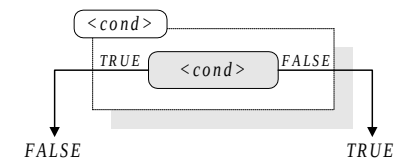
$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{expr} \rangle^1 \langle \text{relop} \rangle \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{23} \}$
 $P_{23} : \{ \langle \text{cond} \rangle.TRUE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\langle \text{relop} \rangle.NAME,$
 $\langle \text{expr} \rangle^1.PLACE,$
 $\langle \text{expr} \rangle^2.PLACE, *);$
 $\langle \text{cond} \rangle.FALSE = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *); \}$

146 / 216

Λογικές εκφράσεις (vi)

► Άρνηση

$\langle \text{cond} \rangle ::= \text{"not"} \langle \text{cond} \rangle$

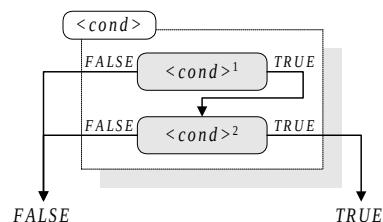

147 / 216

Λογικές εκφράσεις (vii)

► Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle^1 \text{"and"} \langle \text{cond} \rangle^2$

148 / 216

Λογικές εκφράσεις (viii)

► Σύζευξη

$\langle \text{cond} \rangle ::= \langle \text{cond} \rangle_1 \text{"and"} \{ P_{25} \} \langle \text{cond} \rangle_2 \{ P_{26} \}$
 $P_{25} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle_1.TRUE, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{26} : \{ \langle \text{cond} \rangle.FALSE = \text{MERGE}(\langle \text{cond} \rangle_1.FALSE,$
 $\langle \text{cond} \rangle_2.FALSE);$
 $\langle \text{cond} \rangle.TRUE = \langle \text{cond} \rangle_2.TRUE; \}$

149 / 216

Απλές εντολές

► Κενή εντολή

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \epsilon \{ P_{29} \}$
 $P_{29} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$

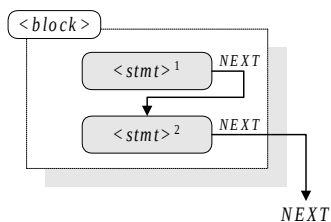
► Εντολή ανάθεσης

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{l-value} \rangle \text{"="} \langle \text{expr} \rangle \{ P_{30} \}$
 $P_{30} : \{ \text{GENQUAD}(\text{"="}, \langle \text{expr} \rangle.PLACE, -,$
 $\langle \text{l-value} \rangle.PLACE);$
 $\langle \text{stmt} \rangle.NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$

150 / 216

Σύνθετη εντολή (i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle$
 $\langle \text{block} \rangle ::= \text{"begin"} \langle \text{stmt} \rangle (\text{";" } \langle \text{stmt} \rangle)^* \text{"end"}$

151 / 216

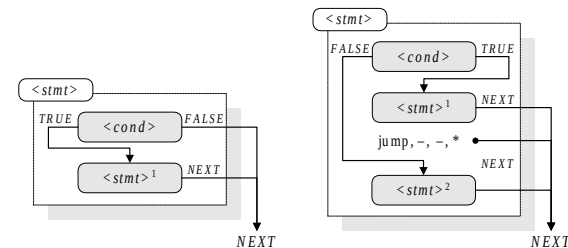
Σύνθετη εντολή (ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{block} \rangle \{ P_{34} \}$
 $P_{34} : \{ \langle \text{stmt} \rangle . \text{NEXT} = \langle \text{block} \rangle . \text{NEXT}; \}$
 $\langle \text{block} \rangle ::= \text{"begin"} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{35} \}$
 $(\text{";" } \{ P_{36} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{37} \})^* \text{"end"} \{ P_{38} \}$
 $P_{35} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^1 . \text{NEXT}; \}$
 $P_{36} : \{ \text{BACKPATCH}(L, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{37} : \{ L = \langle \text{stmt} \rangle^2 . \text{NEXT}; \}$
 $P_{38} : \{ \langle \text{block} \rangle . \text{NEXT} = L; \}$

152 / 216

Εντολή if (i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"if"} \langle \text{cond} \rangle \text{"then"} \langle \text{stmt} \rangle [\text{"else"} \langle \text{stmt} \rangle]$

153 / 216

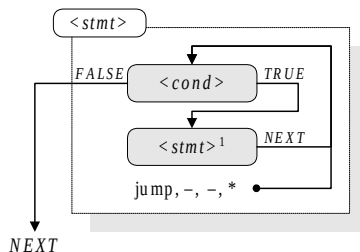
Εντολή if (ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"if"} \langle \text{cond} \rangle \{ P_{39} \} \text{"then"} \langle \text{stmt} \rangle^1$
 $[\text{"else"} \{ P_{40} \} \langle \text{stmt} \rangle^2 \{ P_{41} \}] \{ P_{42} \}$
 $P_{39} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle . \text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}());$
 $L_1 = \langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE};$
 $L_2 = \text{EMPTYLIST}(); \}$
 $P_{40} : \{ L_1 = \text{MAKELIST}(\text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, *);$
 $\text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{41} : \{ L_2 = \langle \text{stmt} \rangle^2 . \text{NEXT}; \}$
 $P_{42} : \{ \langle \text{stmt} \rangle . \text{NEXT} = \text{MERGE}(L_1, \langle \text{stmt} \rangle^1 . \text{NEXT}, L_2); \}$

154 / 216

Εντολή while (i)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"while"} \langle \text{cond} \rangle \text{"do"} \langle \text{stmt} \rangle$

155 / 216

Εντολή while (ii)

$\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{"while"} \{ P_{43} \} \langle \text{cond} \rangle \text{"do"} \{ P_{44} \} \langle \text{stmt} \rangle^1 \{ P_{45} \}$
 $P_{43} : \{ Q = \text{NEXTQUAD}(); \}$
 $P_{44} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{cond} \rangle . \text{TRUE}, \text{NEXTQUAD}()); \}$
 $P_{45} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{stmt} \rangle^1 . \text{NEXT}, Q);$
 $\text{GENQUAD}(\text{jump}, -, -, Q);$
 $\langle \text{stmt} \rangle . \text{NEXT} = \langle \text{cond} \rangle . \text{FALSE}; \}$

156 / 216

Κλήση υποπρογραμμάτων (i)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } [\langle \text{expr} \rangle (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle)^*] \text{ “)”}$
 $\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$
 $\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle$

- ▶ Πέρασμα παραμέτρων με τετράδες par
- ▶ Πέρασμα θέσης αποτελέσματος με τετράδα par αν πρόκειται για συνάρτηση
- ▶ Κλήση με τετράδα call

157 / 216

Κλήση υποπρογραμμάτων (ii)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \} (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{ “)” } \{ P_{49} \}$
 $P_{46} : \{ N = 1; \}$
 $P_{47} : \{ \text{GENQUAD}(\text{“par”}, \langle \text{expr} \rangle^1.PLACE, \text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -);$
 $N = N + 1; \}$
 $P_{48} : \{ \text{GENQUAD}(\text{“par”}, \langle \text{expr} \rangle^2.PLACE, \text{PARAMMODE}(\langle \text{id} \rangle, N), -);$
 $N = N + 1; \}$

158 / 216

Κλήση υποπρογραμμάτων (iii)

$\langle \text{call} \rangle ::= \langle \text{id} \rangle \text{ “(” } \{ P_{46} \} [\langle \text{expr} \rangle^1 \{ P_{47} \} (\text{ “,” } \langle \text{expr} \rangle^2 \{ P_{48} \})^*] \text{ “)” } \{ P_{49} \}$
(συνέχεια)
 $P_{49} : \{ \text{if } (\text{ISFUNCTION}(\langle \text{id} \rangle)) \{$
 $W = \text{NEWTEMP}(\text{FUNCRESULT}(\langle \text{id} \rangle));$
 $\text{GENQUAD}(\text{par}, \text{RET}, W, -);$
 $\langle \text{call} \rangle.PLACE = W;$
 $\}$
 $\text{GENQUAD}(\text{call}, -, -, \langle \text{id} \rangle); \}$

159 / 216

Κλήση υποπρογραμμάτων (iv)

- ▶ Κλήση συνάρτησης
 $\langle \text{r-value} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{50} \}$
 $P_{50} : \{ \langle \text{r-value} \rangle.PLACE = \langle \text{call} \rangle.PLACE; \}$
- ▶ Κλήση διαδικασίας
 $\langle \text{stmt} \rangle ::= \langle \text{call} \rangle \{ P_{51} \}$
 $P_{51} : \{ \langle \text{stmt} \rangle.NEXT = \text{EMPTYLIST}(); \}$

160 / 216

Κλήση υποπρογραμμάτων (v)

- ▶ Επιστροφή από υποπρόγραμμα
 $\langle \text{stmt} \rangle ::= \text{“return” } [\langle \text{expr} \rangle \{ P_{52} \}] \{ P_{53} \}$
 $P_{52} : \{ \text{GENQUAD}(\text{retv}, \langle \text{expr} \rangle.PLACE, -, -); \}$
 $P_{53} : \{ \text{GENQUAD}(\text{ret}, -, -, -); \}$
- ▶ Δήλωση υποπρογράμματος
 $\langle \text{body} \rangle ::= (\langle \text{local} \rangle)^* \{ P_{56} \} \langle \text{block} \rangle \text{ “;” } \{ P_{57} \}$
 $P_{56} : \{ \text{GENQUAD}(\text{unit}, I, -, -); \}$
 $P_{57} : \{ \text{BACKPATCH}(\langle \text{block} \rangle.NEXT, \text{NEXTQUAD}());$
 $\text{GENQUAD}(\text{endu}, I, -, -); \}$

161 / 216

Παράδειγμα (i)

```
procedure quicksort (var a : array of integer;
 m, n : integer);
 var i, j, temp : integer;
begin
 if n <= m then return;
 i := m; j := n;
 while i <= j do begin
 while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
 while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
 if i <= j then begin
 temp := a[i]; a[i] := a[j]; a[j] := temp;
 i := i+1; j := j-1
 end
 end;
 quicksort(a, m, j); quicksort(a, i, n)
end;
```

162 / 216

Παράδειγμα (ii)

```
procedure quicksort (var a : array of integer;
 m, n : integer);
 var i, j, temp : integer;
begin
 if n <= m then return;
 i := m; j := n;
```

```
1: unit, quicksort, -, -
2: <=, n, m, 4
3: jump, -, -, 5
4: ret, -, -, -
5: :=, m, -, i
6: :=, n, -, j
```

Παράδειγμα (iii)

```
while i <= j do begin
 while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
 while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
```

```
7: <=, i, j, 9
8: jump, -, -, *
9: array, a, i, $1
10: +, m, n, $2
11: /, $2, 2, $3
12: array, a, $3, $4
13: <, [$1], [$4], 15
14: jump, -, -, 18
15: +, i, 1, $5
16: :=, $5, -, i
17: jump, -, -, 9
18: array, a, j, $6
19: +, m, n, $7
20: /, $7, 2, $8
21: array, a, $8, $9
22: >, [$6], [$9], 24
23: jump, -, -, 27
24: -, j, 1, $10
25: :=, $10, -, j
26: jump, -, -, 18
```

Παράδειγμα (iv)

```
if i <= j then begin
 temp := a[i]; a[i] := a[j]; a[j] := temp;
 i := i+1; j := j-1
end
```

```
27: <=, i, j, 29
28: jump, -, -, *
29: array, a, i, $11
30: :=, [$11], -, temp
31: array, a, i, $12
32: array, a, j, $13
33: :=, [$13], -, [$12]
34: array, a, j, $14
35: :=, temp, -, [$14]
36: +, i, 1, $15
37: :=, $15, -, i
38: -, j, 1, $16
39: :=, $16, -, j
```

Παράδειγμα (v)

```
while i <= j do begin
 while a[i] < a[(m+n) div 2] do i := i+1;
 while a[j] > a[(m+n) div 2] do j := j-1;
 if i <= j then begin
 temp := a[i]; a[i] := a[j]; a[j] := temp;
 i := i+1; j := j-1
 end
end;
```

```
7: <=, i, j, 9
8: jump, -, -, 41
...
27: <=, i, j, 29
28: jump, -, -, 7
...
40: jump, -, -, 7
```

Παράδειγμα (vi)

```
quicksort(a, m, j); quicksort(a, i, n)
end;
```

```
41: par, a, R, -
42: par, m, V, -
43: par, j, V, -
44: call, -, -, quicksort
45: par, a, R, -
46: par, i, V, -
47: par, n, V, -
48: call, -, -, quicksort
49: endu, quicksort, -, -
```

Κεφάλαιο 9:
Τελικός κώδικας

Τελικός κώδικας (i)

- ▶ Από θεωρητικής άποψης, το πρόβλημα της κατασκευής βέλτιστου τελικού κώδικα δεν έχει λύση (undecidable)
- ▶ Μορφές τελικού κώδικα:
  - ▶ Γλώσσα μηχανής σε απόλυτη μορφή (absolute)
  - ▶ Γλώσσα μηχανής σε επανατοποθετήσιμη και διασυνδέσιμη μορφή (relocatable, linkable)
  - ▶ Συμβολική γλώσσα (assembly)
  - ▶ Άλλη γλώσσα χαμηλού επιπέδου

Τελικός κώδικας (ii)

- ▶ Επιμέρους προβλήματα:
  - ▶ Επιλογή εντολών
    - ⇒ Πώς μεταφράζεται κάθε εντολή του ενδιάμεσου κώδικα
    - ⇒ Πώς μεταφράζονται ακολουθίες τέτοιων εντολών
  - ▶ Διαχείριση της μνήμης στο χρόνο εκτέλεσης
    - ⇒ Πού αποθηκεύονται τα δεδομένα
    - ⇒ Πώς γίνεται η επικοινωνία ανάμεσα στις δομικές μονάδες

Τελικός υπολογιστής (i)

- ▶ Χαρακτηριστικά:
  - ▶ Επεξεργαστής: Intel 8086
  - ▶ Λειτουργικό σύστημα: MS-DOS
  - ▶ Μοντέλο μνήμης: COM / tiny
    - ⇒ Συνολική μνήμη $\leq 64\text{ K}$
    - ⇒ Οργάνωση σε ένα segment
    - ⇒ Αρχική διεύθυνση του προγράμματος η 100h
  - ▶ Συμβολική γλώσσα: συμβατή με το συμβολομεταφραστή MASM (Microsoft macro assembler)

Τελικός υπολογιστής (ii)

- ▶ Καταχωρητές, μεγέθους 16 bit
  - ▶ Γενικής φύσης: ax, bx, cx, dx
    - ⇒ σε ζεύγη των 8 bit: ah, al, κ.λπ.
  - ▶ Καταχωρητές δείκτες: sp (δείκτης στοίβας) και bp (δείκτης βάσης)
  - ▶ Καταχωρητές αναφοράς: si και di
  - ▶ Καταχωρητές τμημάτων: cs (code), ds (data), ss (stack) και es (extra)
  - ▶ Ειδικοί καταχωρητές: ip (instruction pointer) και καταχωρητής σημαιών (flags)

Τελικός υπολογιστής (iii)

- ▶ Διευθύνσεις:
$$address = segment * 16 + offset$$
- ▶ Μορφή εντολής:
$$[label] \ opname \ [operand_1 \ [, operand_2]]$$

Τελικός υπολογιστής (iv)

- ▶ Εντολές:
  - ▶ Μεταφοράς: mov, lea
  - ▶ Αριθμητικών πράξεων: add, sub, neg, imul, idiv, cmp, cwd
  - ▶ Λογικών πράξεων: and, or, xor, not, test
  - ▶ Άλματος: jmp, jz, jnz, jl, jle, jg, jge
  - ▶ Διαχείρισης στοίβας: push, pop
  - ▶ Υποπρογραμμάτων: call, ret
  - ▶ Πράξεων κινητής υποδιαστολής (x87 FPU)

Εντολές μεταφοράς

- ▶ **mov destination, source** (move)
mov ax, 42
mov ax, bx
mov ax, [1000h]
mov ax, [si]
mov ax, [si + 6]
mov ax, [bp + 6]
mov ax, [si + bp + 6]
- ▶ **lea destination, source** (load effective address)
- ▶ Καθορισμός μεγέθους δεδομένων
mov ax, word ptr [bp + 6]
mov al, byte ptr [bp + 6]

175 / 216

Αριθμητικές πράξεις

- ▶ **add op₁, op₂** $op_1 := op_1 + op_2$
- ▶ **sub op₁, op₂** $op_1 := op_1 - op_2$
- ▶ **neg op** $op := -op$
- ▶ **imul op** $(dx, ax) := ax * op$
- ▶ **idiv op** $ax := (dx, ax) \text{ div } op$
 $dx := (dx, ax) \text{ mod } op$
- ▶ **cwd** επέκταση προσήμου του ax στον dx
- ▶ **cmp op₁, op₂** σύγκρινε τα op₁ και op₂
ενημέρωσε τις σημαίες

176 / 216

Λογικές πράξεις

- ▶ **and op₁, op₂** $op_1 := op_1 \text{ and } op_2$
- ▶ **or op₁, op₂** $op_1 := op_1 \text{ or } op_2$
- ▶ **not op** $op := \text{not } op$
- ▶ **xor op₁, op₂** $op_1 := op_1 \text{ xor } op_2$
- ▶ **test op₁, op₂** $op_1 \text{ and } op_2$
ενημέρωσε τις σημαίες

177 / 216

Εντολές άλματος

- ▶ **jmp address** χωρίς συνθήκη
- ▶ **jz address** ή **je address** μηδέν / ίσο
- ▶ **jnz address** ή **jne address** όχι μηδέν / διάφορο
- ▶ **jl address** μικρότερο
- ▶ **jle address** μικρότερο ή ίσο
- ▶ **jg address** μεγαλύτερο
- ▶ **jge address** μεγαλύτερο ή ίσο

178 / 216

Εντολές στοίβας

- ▶ **push op** πρόσθεση στη στοίβα
 $sp := sp - 2, [sp] := op$
  - ▶ **pop op** αφαίρεση από τη στοίβα
 $op := [sp], sp := sp + 2$
- ⇒ Η στοίβα αυξάνει προς τα κάτω, δηλαδή προς μικρότερες διευθύνσεις

179 / 216

Εντολές υποπρογραμμάτων

- ▶ **call address** κλήση
 $sp := sp - 2, [sp] := ip, ip := address$
  - ▶ **ret** επιστροφή
 $ip := [sp], sp := sp + 2$
- ⇒ Η τιμή του ip που τοποθετείται στη στοίβα από την call είναι η διεύθυνση της εντολής που ακολουθεί την call

180 / 216

Εντολές x87 FPU (i)

- ⇒ Ειδική στοίβα 8 καταχωρητών: ST(0), ... ST(7)
- ▶ **fld source** (load real & push)
fld tbyte ptr @real1
  - ▶ **fild source** (load integer & push)
fild word ptr [bp - 2]
  - ▶ **fstp destination** (pop & store real)
fld tbyte ptr [bp - 10]
  - ▶ **fistp destination** (pop & store integer)
fild word ptr [bp - 2]

181 / 216

Εντολές x87 FPU (ii)

- ▶ **faddp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) + ST(0) \& \text{pop}$
- ▶ **fsubp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) - ST(0) \& \text{pop}$
- ▶ **fmulp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) * ST(0) \& \text{pop}$
- ▶ **fdivp ST(1), ST(0)** $ST(1) := ST(1) / ST(0) \& \text{pop}$
- ▶ **fchs** $ST(0) := -ST(0)$
- ▶ **fcompp** $ST(1) \gtrless ST(0) \& \text{pop both}$
(store x87 FPU flags)
- ▶ **fstsw destination**
fstsw ax
fstsw word ptr [bp - 2]

182 / 216

Διαχείριση μνήμης (i)

- ▶ **Δομή ενότητων** (block structure)
  - ▶ Μη τοπικά δεδομένα
- ▶ **Εγγραφήμα δραστηριοποίησης** (activation record / frame)
  - ▶ Παράμετροι
  - ▶ Αποτέλεσμα
  - ▶ Πληροφορίες κατάστασης μηχανής
  - ▶ Τοπικές μεταβλητές
  - ▶ Προσωρινές μεταβλητές

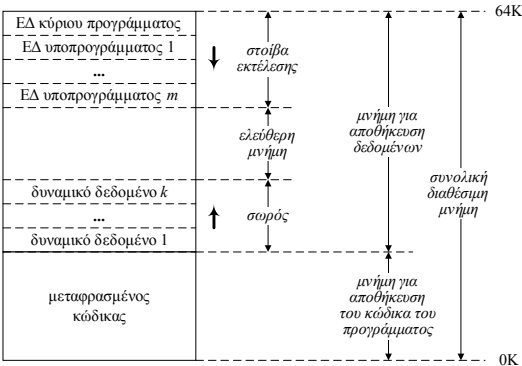
183 / 216

Διαχείριση μνήμης (ii)

184 / 216

Διαχείριση μνήμης (iii)

185 / 216

Προσπέλαση ονομάτων

- ▶ **Τοπικά:** $[bp + offset]$
- ▶ **Μη τοπικά:** $[si + offset]$
  - ⇒ ο si πρέπει να δείχνει στη βάση του εγγραφήματος δραστηριοποίησης όπου τα δεδομένα είναι τοπικά
- ▶ Το πρόβλημα ανάγεται στον εντοπισμό του αντίστοιχου εγγραφήματος δραστηριοποίησης
- ▶ Λύσεις που βασίζονται στο **βάθος φωλιάσματος**:
  - ▶ **Σύνδεσμοι προσπέλασης** (access links)
  - ▶ **Πίνακες δεικτών** (link tables / displays)

186 / 216

Σύνδεσμοι προσπέλασης (i)

- ▶ **Αρχή λειτουργίας**
  - ▶ Έστω ότι η δομική μονάδα p βρίσκεται φωλιασμένη μέσα στη δομική μονάδα q
  - ⇒ Στο ΕΔ της p τοποθετείται ένα σύνδεσμος προς τη βάση του ΕΔ της **πιο πρόσφατης κλήσης** της q
- ▶ Κατά την κλήση υποπρογραμμάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την ενημέρωση των συνδέσμων προσπέλασης

187 / 216

Σύνδεσμοι προσπέλασης (ii)

- ▶ **Τρόπος χρήσης**
  - ▶ Έστω ότι ζητείται το δεδομένο a που είναι τοπικό σε μια δομική μονάδα με βάθος φωλιάσματος n_a
  - ▶ Έστω ότι βρισκόμαστε σε μια δομική μονάδα p με βάθος φωλιάσματος $n_p \geq n_a$
  - ⇒ Ακολουθούμε $n_p - n_a$ συνδέσμους προσπέλασης
- ▶ Κατά την προσπέλαση ονομάτων, απαιτείται τελικός κώδικας για την υλοποίηση των παραπάνω

188 / 216

Πέρασμα παραμέτρων

- ▶ **Κλήση κατ' αξία** (call by value)
  - ▶ **Κλήση κατ' αναφορά** (call by reference)
  - ▶ **Κλήση κατ' όνομα** (call by name)
  - ▶ **Κλήση κατ' ανάγκη** (call by need)
  - ▶ **Κλήση κατ' αξία και αποτέλεσμα** (call by value-result)
- ⇒ Τρόπος υλοποίησης καθενός

189 / 216

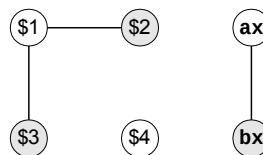
Δέσμευση καταχωρητών (i)

- ▶ **Πρόβλημα 1:** επιλογή τελουμένων που θα αποθηκευτούν σε καταχωρητές
- ▶ **Πρόβλημα 2:** επιλογή καταχωρητών όπου θα αποθηκευτούν τα τελούμενα
- ▶ Το πρόβλημα της βέλτιστης χρήσης καταχωρητών είναι **NP-complete**, ακόμα και χωρίς ειδικούς περιορισμούς
- ▶ Η λύση του ανάγεται στην κατασκευή του **γράφου αλληλεπιδράσεων** μεταξύ των μεταβλητών και στο **χρωματισμό** αυτού με τόσα χρώματα όσοι οι καταχωρητές

190 / 216

Δέσμευση καταχωρητών (ii)

- ▶ **Παράδειγμα:** $d := b * b - 4 * a * c$
  - 1: *, b, b, \$1
  - 2: *, 4, a, \$2
  - 3: *, \$2, c, \$3
  - 4: -, \$1, \$3, \$4
  - 5: :=, \$4, -, d

191 / 216

Επιλογή εντολών (i)

- ▶ **Απλή αλλά κακή προσέγγιση:** ενιαίο σχήμα παραγωγής τελικού κώδικα για κάθε δομή του ενδιάμεσου κώδικα
- ▶ **Καλύτερη προσέγγιση:** πλακόστρωση (tiling)
  - ▶ τεμαχισμός του ενδιάμεσου κώδικα σε τμήματα
  - ▶ κάθε τμήμα αντιστοιχεί σε μια εντολή
- ▶ **Βέλτιστη αλλά χρονοβόρα προσέγγιση:** δυναμικός προγραμματισμός (dynamic programming)

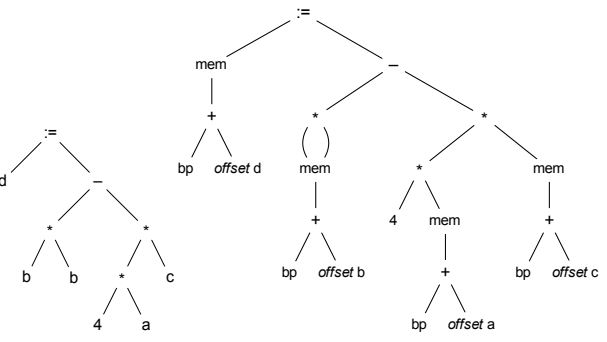
192 / 216

Επιλογή εντολών (ii)

► Παράδειγμα:

$d := b * b - 4 * a * c$

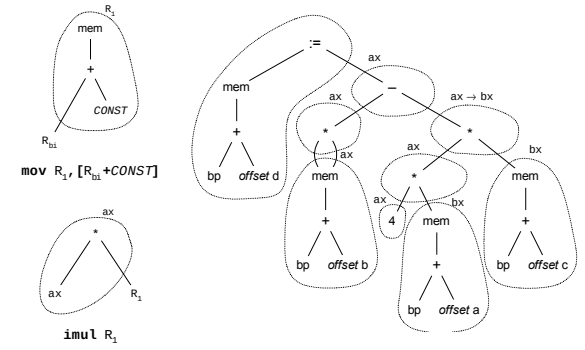

193 / 216

Επιλογή εντολών (iii)

► Παράδειγμα:

tiling με εντολές του 8086

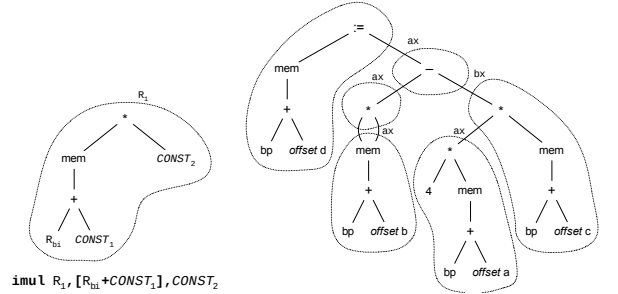

194 / 216

Επιλογή εντολών (iv)

► Παράδειγμα:

tiling με εντολές του 80386

195 / 216

Το τελικό πρόγραμμα (i)

► Σκελετός:

```
xseg segment public 'code'
 assume cs : xseg, ds : xseg, ss : xseg
 org 100h
main proc near
 call near ptr program
 mov ax, 4C00h
 int 21h
main endp
... τελικός κώδικας που παράγεται ...
xseg ends
end main
```

196 / 216

Το τελικό πρόγραμμα (ii)

► Βιβλιοθήκη χρόνου εκτέλεσης (run-time library)

extrn function : proc

► Σταθερές συμβολοσειρές και κινητής υποδιαστολής

```
@str1 db 'this is'
 db 10
 db 'an example'
 db 0

@real1 dt 1e-10
@real2 dt 2.0
```

197 / 216

Βοηθητικές ρουτίνες (i)

► getAR(a)

(φόρτωση διεύθυνσης ΕΔ)

```
mov si, word ptr [bp + 4]
mov si, word ptr [si + 4]
...
mov si, word ptr [si + 4]
```

($n_{cur} - n_a - 1$ φορές)

► updateAL()

(ενημέρωση συνδέσμων προσπέλασης)

```
(α) push bp
(β) push word ptr [bp + 4]
(γ) mov si, word ptr [bp + 4]
 mov si, word ptr [si + 4]
 ...
 mov si, word ptr [si + 4]
 push word ptr [si + 4]
```

($n_p - n_x - 1$ φορές)

198 / 216

Βοηθητικές ρουτίνες (ii)

► load(R, a) (φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(α1)	αριθμητική σταθερά	mov R, a
(α2)	λογική σταθερά true	mov R, 1
(α3)	λογική σταθερά false	mov R, 0
(α4)	σταθερά χαρακτήρα	mov R, ASCII(a)
(α6)	σταθερά nil	mov R, 0
(β1)	τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	mov R, size ptr [bp + offset]
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	mov si, word ptr [bp + offset] mov R, size ptr [si]

199 / 216

Βοηθητικές ρουτίνες (iii)

► load(R, a) (φόρτωση τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(γ1)	μη τοπική οντότητα: μεταβλητή, παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	getAR(a) mov R, size ptr [si + offset]
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	getAR(a) mov si, word ptr [si + offset] mov R, size ptr [si]
(δ)	[x]	load(di, x) mov R, size ptr [di]
(ε)	{x}	loadAddr(R, x)

200 / 216

Βοηθητικές ρουτίνες (iv)

► loadAddr(R, a) (φόρτωση διεύθυνσης τελουμένου)

	Είδος του a	Κώδικας που παράγεται
(α5)	σταθερή συμβολοσειρά	lea R, byte ptr a
(β1)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	lea R, size ptr [bp + offset]
(β2)	τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	mov R, word ptr [bp + offset]
(γ1)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αξία, ή προσωρινή μεταβλητή	getAR(a) lea R, size ptr [si + offset]
(γ2)	μη τοπική οντότητα: παράμετρος κατ' αναφορά	getAR(a) mov R, word ptr [si + offset]
(δ)	[x]	load(R, x)

201 / 216

Βοηθητικές ρουτίνες (v)

► Παρόμοια υλοποίηση για τις:

- loadReal(a)
- store(R, a)
- storeReal(a)

► Ρουτίνες για ετικέτες τελικού κώδικα:

- name(p) -p_num
- endof(p) @p_num
- label(n) @n
- label(l) @p_num.l

202 / 216

Παραγωγή κώδικα (i)

► Τετράδα :=, x, -, z

load(R, x) loadReal(x)
store(R, z) storeReal(z)

► Τετράδα array, x, y, z

load(ax, y)
mov cx, size
imul cx
loadAddr(cx, x)
add ax, cx
store(ax, z)

203 / 216

Παραγωγή κώδικα (ii)

► Τετράδες +, x, y, z -, x, y, z

load(ax, x) loadReal(x)
load(dx, y) loadReal(y)
instr ax, dx finstr ST(1), ST(0)
store(ax, z) storeReal(z)

instr = add ή sub finstr = faddp x.λπ.

► Τετράδες *, x, y, z /, x, y, z %, x, y, z

load(ax, x) load(ax, x) load(ax, x)
load(cx, y) cwd cwd
imul cx load(cx, y) load(cx, y)
store(ax, z) idiv cx idiv cx
store(ax, z) store(dx, z) store(dx, z)

204 / 216

Παραγωγή κώδικα (iii)

```
► Τετράδες =, x, y, z <>, x, y, z <, x, y, z
 >, x, y, z <=, x, y, z >=, x, y, z

load(ax, x) loadReal(x)
load(dx, y) loadReal(y)
cmp ax, dx fcomp
instr label(z) fstsw ax
 test ax, value
 instr label(z)

value και instr από
Πίνακα 9.1 σελ. 249
```

Παραγωγή κώδικα (iv)

```
► Τετράδα ifb, x, -, z
 load(al, x)
 or al, al
 jnz label(z)

► Τετράδα jump, -, -, z
 jmp label(z)

► Τετράδα jumpl, -, -, z
 jmp label(z)

► Τετράδα label, -, -, z
 label(z) :
```

Παραγωγή κώδικα (v)

```
► Τετράδα unit, x, -, -
 name(x) proc near
 push bp
 mov bp, sp
 sub sp, size

► Τετράδα endu, x, -, -
 endof(x) : mov sp, bp
 pop bp
 ret
 name(x) endp
```

Παραγωγή κώδικα (vi)

```
► Τετράδα call, -, -, z
 sub sp, 2 αν z είναι διαδικασία
 updateAL()
 call near ptr name(z)
 add sp, size + 4

► Τετράδα ret, -, -, -
 jmp endof(current)
```

Παραγωγή κώδικα (vii)

```
► Τετράδα par, x, y, -
 ► αν y = V και x είναι 16 bit
 load(ax, x)
 push ax
 ► αν y = V και x είναι 8 bit
 load(al, x)
 sub sp, 1
 mov si, sp
 mov byte ptr [si], al
```

Παραγωγή κώδικα (vii)

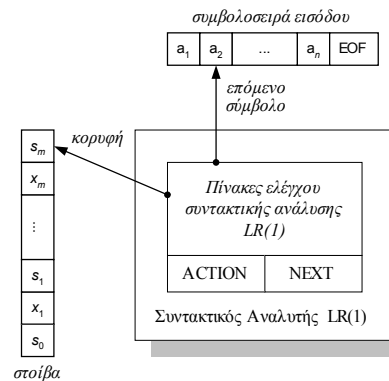
```
► Τετράδα par, x, y, - (συνέχεια)
 ► αν y = V και x είναι 80 bit
 loadReal(x)
 sub sp, 10
 mov si, sp
 fstp tbyte ptr [si]
 ► αν y = R ή RET
 loadAddr(si, x)
 push si
```

Κεφάλαιο 4: Συντακτική ανάλυση

(μέρος 3ο)

Συντακτικοί αναλυτές SLR(1)

- ▶ Αρχικά: s_0
- ▶ Είσοδος: a_k
Κατάσταση: s_m
 $ACTION(s_m, a_k)$
- ▶ Ολίσθηση
- ▶ Ελάττωση
- ▶ Αποδοχή
- ▶ Επόμενη κατάσταση:
 $NEXT(s_m, x_{m+1})$

211 / 216

Βοηθητικές έννοιες (i)

- ▶ **Στοιχείο** (item)
- ▶ Έστω π.χ. ο συντακτικός κανόνας:
 $A \rightarrow xy$
- ▶ Αντιστοιχούν τρία στοιχεία:
 $A \rightarrow \bullet xy$
 $A \rightarrow x \bullet y$
 $A \rightarrow xy \bullet$
- ▶ Το στοιχείο π.χ. $A \rightarrow x \bullet y$ δείχνει ότι
  - ▶ από τον κανόνα παραγωγής $A \rightarrow xy$
  - ▶ έχει μέχρι τώρα αναγνωριστεί το σύμβολο x
  - ▶ και απομένει να αναγνωριστεί το σύμβολο y

212 / 216

213 / 216

Βοηθητικές έννοιες (ii)

- ▶ Συνάρτηση **CLOSURE**
- ▶ Έστω σύνολο στοιχείων I
- ▶ Το σύνολο στοιχείων $CLOSURE(I)$ είναι το ελάχιστο σύνολο για το οποίο
  - ▶ $I \subseteq CLOSURE(I)$
  - ▶ Αν $A \rightarrow \alpha \bullet B \beta$ ανήκει στο $CLOSURE(I)$ και υπάρχει κανόνας $B \rightarrow \gamma$ τότε $B \rightarrow \bullet \gamma$ ανήκει στο $CLOSURE(I)$

214 / 216

Βοηθητικές έννοιες (iii)

- ▶ Συνάρτηση **GOTO**
- ▶ Έστω σύνολο στοιχείων I
- ▶ Έστω $x \in T \cup N$
- ▶ $GOTO(I, x) = CLOSURE(J)$
 $J = \{ A \rightarrow \alpha x \bullet \beta \mid A \rightarrow \alpha \bullet x \beta \in I \}$
- ▶ Δηλαδή, το $GOTO(I, x)$ περιέχει όλα τα στοιχεία της γραμματικής που μπορούν να προκύψουν από τα στοιχεία του I αν αναγνωριστεί το σύμβολο x

215 / 216

Κατασκευή ΣΑ SLR(1)

- ▶ **Υπολογισμός συνόλου καταστάσεων**
  - ▶ Προσθήκη κανόνα $S' \rightarrow S$
  - ▶ Οι καταστάσεις είναι σύνολα στοιχείων
  - ▶ Έναρξη με $I_0 = CLOSURE(\{ S' \rightarrow \bullet S \})$
  - ▶ Υπολογισμός $GOTO(I_n, x)$ για κάθε $x \in T \cup N$
  - ▶ Προσθήκη νέων καταστάσεων
- ▶ **Υπολογισμός πινάκων ACTION και GOTO**
  - ▶ Συγχώνευση σε έναν πίνακα

216 / 216